

05

A

947

SY

D

R

L

A

B

M.

IN
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem,
DE RELIGIONE ET EJUS ARTICULIS
Generatim consideratis

DISPUTATIO III.

De

RELIGIONE
LUTHERANA, QUAM

COMPREHENDIT.

AUGUSTANA CONFESSIO

ET

FORMULA CONCORDIÆ

Deo Optimo Maximo feliciter adspirante

SUB

PRÆSIDIO

BALTHASARIS MEISNERI

S. S. Th. D. & Prof. publ.

Censura & ventilationi exhibita, à

M. EVSEBIO BOHEMO CYCNEA-

Misn. Seren. Electoris Sax, Alumno.

*Ad diem 17. Augusti horis pomeridianis,
in Auditorio minori.*

WITTEBERGÆ,

Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,
ANNO M DC XXV.

05 A 947

Fragment of text from the adjacent page, including the words: sequ, niu, ligio, ea c, qua, est, c, in p, non, mur, ex d, D E

Σὺν Ἰεῶ.

DISSERTATIO

De

RELIGIONE LUTHERANA

quam comprehendit

AVGUSTANA CONFESSIO

ET

FORMULA CONCORDIÆ.

THEOREMA I.

Religio vera & Christiana nostris temporibus dicitur Lutherana, non ac si D. Martinus Lutherus ejus esset autor atq; princeps: sed 1. quia per ejus fidele ministerium ex tenebris Papisticis in lucem producta, à scoriis repurgata, atq; propagata est; 2. Propter distinctionem, ut eò facilius hac quasi notâ ab aliis sectis, quarum qualibet nomen generale Christiana Religionis sibi attribuit, possit dignosci.

De Religione Christiana hæctenus sufficienter actum est, sequitur, ut ea quæ circa Religionem Lutheranam consideranda veniunt studiosè consideremus. Etsi autem à vera Christiana Religione nulla ratione nulloq; modo differat, sed per omnia cum ea conveniat, tamen cum eo tempore quo sic denominari cœpit quædam scitu & cogitatu dignissima ipsi acciderint, dubium non est, quin æquum, justum, & salutare illud fuerit institutum, quo in perpetuam earum ἀνάμνησιν peculiare nomē hoc usurpetur. Denominatio autem desumpta est à B. Luthero, eò quod in postrema mundi senescentis & fluctuantis ætate singulari instinctu divino ex densissimis tenebris papatus eam quasi revocavit, ex Verbo DEI salvifico, tanquam unica norma atq; regula fidei, eam re-

Continuatio.

Unde denominatio sit desumpta? Ratio 1.

purgavit, & contra pestiferas pontificiorum corruptelas & tela
cruenta masculè singulari DEI beneficio defendit, utq; docentes
& discentes in tanta opinionum diversitate faciliori negotio &
quasi in *συνῶψι* summam fidei Christianæ cognoscere queant,
Principales articulos fidei artificiosa brevitate, & brevi arti-
ficio conscripsit.

Convenien-
tia cum A-
postolorum
praxi.

Tum docto-
rum Eccle-
siæ.

Rom. 16, 14.

Infelix
progressus.

Hoc institutum B. Lutheri cum Apostolorum praxi apprimè coin-
cidit. Hi enim, uti Cyprianus in expositione fidei vult, & quidam
alii, cum viderent quod Lupi sub vestimentis ovium incedentes
subindè sese gregibus fidelium insinuarent, & juxta serium Chri-
sti mandatum ipsis abeundum esset in mundum universum, com-
muni studio & labore normam quandam fidei concinnaverunt,
quam Symboli nomine intitulaverunt. Postea cum controversiæ
circa veram Religionem magis magisq; crescerent, Doctores Ec-
clesiæ Apostolis succedentes fusiores articuloꝝ fidei declaratatio-
nes promulgare fuere coacti, ut eo facilior aditus aperiat ad
opinionum erronearum discussionem. Tales dicuntur esse confi-
gnatæ in libro *Pastoris* ab *Hermete* scripto. *Euseb. lib. 3. c. 7. Epistola ad
Lacedæmonios Dionysii Corinthij*, quæ *κατὰ ἰσχυρὰ* orthodoxæ doctri-
næ dicta *Niceph. lib. 4.* Huc referuntur libri *ὡς οὐ πῶσων* Clementis
Alexandrini; *ὡς δὲ χῶν* Origenis; *Institutionum Theophyli*; *Expositio-
nes symboli Cypriani*; scripta Augustini quædam de summa doctrinæ; & a-
liorum, quæ tamen pleraq; temporum injuriâ & hominum incu-
riâ interierunt. Vide fusioꝝ relationem apud B. Chemnitium lib.
de Usu & utilitate Loc. Com. p. 10. & 11.

His & similibus parum profecerunt, ut historia testantur;
siquidem indies furor diaboli ejusq; asseclarum, in occidentali-
bus cum primis Ecclesiis circa annum Christi 700. & seq. veritati
doctrinæ sese opposuit, multaq; in doctrina fidei fuere mutata,
id quod luce meridiana clarius est in libris *Damasceni* quatuor *de
orthodoxa fide*, quibus formam doctrinæ, quæ 300 ferè à Patrum
Ecclesia florente annis usitata fuit, sub forma Epithomes circa
annum Christi 730 comprehendit, in quibus multi errores, tradi-
tiones, & superstitiones à *Pelargo* adhuc integro in explicationi-
bus istorum librorum recensentur & refutantur. Sequentibus
temporibus facies primitivæ Ecclesiæ magis magisq; fuit obvela-
ta, cum primis Anno 930. quo tempore *liber sententiarum Petri Lom-
bard*

Ecclesiæ facies, qualis Patrum tempore fuit, renovari possit. Verum cum ista doctrina non solum fuerit fundata super Verbum DEI, sed etiam dicta Patrum & Ecclesiæ, frustra hoc fuit tentatum, & ansa data est posteris, ut longius à Scriptura Sacra, tanquam norma & iudice controversiarum unico, sub præextu Ecclesiæ, recederent, qui tandem eò dementiæ processere, ut formam doctrinæ, neq; ex Verbo DEI, neque ex sententiis Patrum confirmatam, sed Philosophorum placitis, rationis arbitrio, traditionibus erroneis fulcitam, constituerint; atq; his Scholasticorum & Pontificiorum nugis primitivæ Ecclesiæ facies & forma tota ferè perdita est.

Causa infelicis progressus.

Ut autem tandem deformata Ecclesiæ facies repurgaretur, Deus nostris temporibus Dn. D. Lutherum, in medio papatus luto latentem, ad hoc opus singulari benplacito excitavit, qui etiam anno Christi 1517. doctrinam veræ Ecclesiæ juxta normam & formam S. S. Scripturæ scriptis Prophetarum & Apostolorum comprehensæ, ponderavit, eam divino adjutus auxilio feliciter repurgare cœpit, & septendecim articulis summam doctrinæ Christianæ comprehendit atq; proposuit, qui extant Tom. 5. Ienen. Germ. fol. 14. ad quorum ordinem, sensum, verba ferè & phrasas postea Philip. Melancthon Confessionem in Comitibus Augustanis publicè insinuandam atq; offerendam delineavit atq; concinnavit; id quod ex collatione manifestum, atq; per Rev. D. Mentzerum in Exegesi sua eleganter demonstratum est.

Repurgatio doctrinæ.

Augu. Confessionis delineatio.

Hanc postea ipsi Lutheri revidendam & censendam tradidere, qui etiam, cum animadverteret eam Verbo Dei esse consonam, approbavit & commendavit.

Censura Lutheri & approbatio.

Exinde factum est, ut doctrina vera Augustanæ Confessionis quæ veluti ad archetypum articulorum Lutheri concinnata fuit, Lutherana diceretur, quasi à Lutheri repurgata & delineata.

Ratio. 2. denominationis.

Altera denominationis ratio in Theoremate posita, sua luce radiat, siquidem omnibus est in aperto, quod pleræq; hæreses sub splendido titulo Christianæ Religionis hodiè soleant occultari; hic pars est vestitus ovium quem hæretici subdolè assumunt. Ut enim Diabolus larvam & formam serpentis induebat Gen. 3. v. 1. sic hæretici & falsi fratres nomen Christiani jactant, & sese

cum arcu iuce iuo in angelos lucis transformant. 2. Cor. 11. v. 14. Unde rectè Athanasius Ora. 2. contr. Arria: Christianum simulant & contra Christum in pugnam descendunt. Id quod Christus ipse prædixit Matth. 24. v. 24. Surgent pseudochristi & pseudoprophetae, qui ut Paulus ait ad Titum 3. v. 5. habebunt effigiem pietatis, sed vim ejus abnegarunt. Huc facit fucus Papicularum imprimis & Calvinianorum, quo se imperitis ostendunt & commendant. Ut ergo plebei infirmi; faciliori negotio doctrinam salvificam, quam Lutheranam vocamus, à falsa sciant discernere & separare, feliciori que modo, quibus sese associare debeant cognoscere, retinemus denominationem istam, & Religionem nostram (cum sine errore & scandalo fieri possit) nomine hoc peculiari indigitamus, eo que apertè ab erroneis distinguimus.

Argumenta
contraria.

Argum. 1.
Resp.

Lutherani
vox quid
notet?

Nomen ali-
ud confessi-
onale, aliud
magistrale.

Quale sit
nomen Lu-
therani?

Est confessi-
onale.

Est diacri-
ticum.

Huic denominationi sese Calviniani opponunt, eamque impiam & absurdam esse censent. Argumenta & fundamenta (straminea) hæc sunt, prout ea recensentur à Pareo in Syntag. pag. 61. Alstedio in Theol. Pole: par. 5. class. 1. p. 513. Principalia desumuntur ex 1. Cor. 1. v. 12, & 13. Paulus eos reprehendit, qui dicunt ego sum Pauli &c. Ad quod Respon. Quod locus ille allegatus sit planè inconueniens & ἀπεὸς δύο ἄνδρων; siquidem illi à quibus sese diuellerant Corinthii erant ὁμόψυχοι. & in fide unanimes, & saltem externis quibusdam donis distincti, unde non opus erat sese denominationibus saltem discindere. Hic verò longè aliter res sese habet, siquidem Lutherani vox notat doctrinæ & confessionis discrepantiam à reliquis; neque per appellationem Lutherani læditur & minuitur gloria Christi, quemadmodam Pareus insanit; distinguendum enim est inter nomen confessionale & magistrale. Si esset nobis magistrale, & nos fidei nostræ magistrum statuere-
mus Lutherum, accusatio locum haberet, siquidem unus magister agnoscendus, nempe Christus Matth 23; nos autem tanta nunquam cœpit dementia, sed pro confessionali tantum assumimus, quo Lutheri confessio, quæ nobis cum illo est communis, ejusque doctrina, quæ verè est Christiana, ab aliis hæreticis eò apertius possit dignosci.

Est ergo nomen diacriticum non schismaticum; sicut Iohan. 1. Christiani & fideles Israelitæ ab Israele; Abrahamitæ ab Abrahamo Gal. 3.

... 3. v. 7. ad distinctionem aliorum *Iudeorum* dicebantur. Ita
& ipsa *Ecclesia Christiana* dicitur in *Symbolo Apostolica*, ad distinctio-
nem *Ecclesie falsae Pseudapostolorum*, *Nicolaitae* dicuntur sectatio-
res *Nicolai* ad distinctionem orthodoxorum *Apoc 2. ver. 6.*

II. Argum. est, quia *Christus solus pro nobis est crucifixus, non Lu- Object. 2.*
therus. Ergo à *Christo non Luthero* debet desumi denominatio. Respon.
ex supra data distinctione facile sese nobis offert. *Christiani* dicun-
tur à *Magistro nostro Christo* pro nobis crucifixo; *Lutherani* à confes-
sione, quia eandem doctrinam quam *B. Lutherus* ex tenebris *Papi-*
sticis reduxit & repurgavit, profitentur & confitentur.

III. Quia in nullius doctoris nomen baptisati sumus: sed in nomen *Christi.* *Professio autem nominis est professio baptisati.* Respon.
titur ἑλεγχῶν ὅτι τὸ ἐπὶ μόνον, quia est argumentum ἀνακόλῃ-
θου. Non enim sequitur, ab eo in cuius nomen baptisati sumus,
debemus nominari, nempe *Christiani*; Ergo non *Lutherani.* Di-
verso enim modo & respectu utrumq; pium est: profitemur no-
men *Christi* respectu & fine jam memorato; nomen autem *Luthe-*
ri; ut segregemus nos ab aliis qui quoque *Christiani* audire cupi-
unt, cum tamen tantum hoc nomine sint dealbati, & ore diabo-
li loquantur. *Athana. lib. 3. ad Theoph.*

IV. Dicunt *Calviniani* 1. hoc esse papizare. 2. *Lutherum ipsum edixis-* *Object. 4.*
se, ne quis à se denominari vellet, & cum stomacho hoc cacoëthes rejecisse. *Calvin.*
Respondeo 1. Si hoc est papizare, distinctionis causa, sese deno- *Respon.*
minare à doctrina *Personae*, nempe *Lutheri*, tanquam repurgatore
& confessore *Religionis Christianae* primario, & ipsi *Calviniani* papi-
zabunt, qui se *Helveticos & Palatinos* nominant. Sicut autem ipsi
non locum sed doctrinam ibi florentem respiciunt, ita & nos non
personam *Lutheri* sed ejus doctrinam. Paptizabit ipse *Deus* (quod
cogitare est absurdum & blasphemum) qui de *Christianis* ore *Esa. Absurda.*
44. v. 5. vaticinatur, quod discriminis causa debeant nomen *Ia-*
cobitarum & Israelitarum sortiri. Paptizabit *Christus* ipse, qui ad
discretionem ab hypocritis dicit *Nathanaelem* verum *Israelitam.*
Paptizabit *Paulus*, qui semetipsum nominat *Phariseum.* *Actor. 23. v.*
6. Phil. 3. v. 5. ut se à *Iudeorum* sectis segreget.

Quod attinet interdictum & displicentiam *Lutheri*; in illo com- *De prohibi-*
mittunt Elenchum ὅτι τὸ διαίρεσιν. Nam ratio facilimo ne- *tione Lu-*
gotio *theri.*

gotio ex propriis ejus verbis poterit cognosci, quæ extant Tom. 2. Ienen. Germ fol. 92. War ist es/ inquit, das du ja bey Leib vnd Seel nicht sagst ich bin Lutherisch oder Pabstisch; ratio, denn derselben ist keiner für dich gestorben/ noch dein Meister / sondern allein Christus vnd solt dich Christen bekennen. Sequentia Calviniani decurant. Pergit enim Lutherus, Aber wenn du es dafür heltest/ das Luthers Lehr Evangelisch/ vnd des Pabsts Brevangelisch/ so mustu Luthern nicht so gar verwerffen/du verwirffst sonst seine Lehr auch mit/ die du doch für Christi Lehr erkennest &c. Ex quibus manifestum, quod B. Lutherus taxaverit eos, qui fiduciam suam, quam soli Christo debeant. in se ponant, nomen autem Augustini nunquam interdixit, sed potius approbavit, id quod ex sequentibus verbis & allegato exemplo Pauli 2. Tim. 1. v. 8. satis luculenter patet. Ergo Religio nostra ex allegatis causis sine scandalo, schismate, & errore Lutherana dici potest.

NB.

THEOREMA II.

Religionis Lutheranae articuli fidei precipui ab Ecclesiis Protestantium repetiti, atque per formam Enchiridii comprehensi sunt in Augustana Confessione. 1. Ut Protestantes Imperatori Carolo V. satisfacerent in Comitibus Augustanis inter alia quoque confessionem fidei exigenti. 2. Ut fidem & doctrinam suam cum scriptis Prophetarum & Apostolorum per omnia consentire demonstrarent. 3. Ut sese hoc medio à suspitione hereseos liberent, & apud Imperatorem reliquosque Imperij Status purgent & excusent.

Aug. Confessio unde dicta.

A loco exhibitionis.

Cur à loco isto?

Pontificiorum ratio.

Augustana Confessio dicta est Augustana, non ab autore, quasi quidam Augustus eam conscripserit vel conscribendam mandaverit; neque à materia, quod sit augusta & nobilis, quia sinceram Evangelicæ doctrinæ veritatem, & fundamenta fidei, quibus homini Christiano augustius & nobilius nihil dari potest, in se contineat; sed à loco exhibitionis & promulgationis, qui fuit Urbs præclara Augusta Vindelicorum; non quod ibi sit nata & primum in lucem producta, uti Pontificis inscriptionem hanc exagitant, qui principium Religionis cum principio publicæ de Religione confessio-

confessionis penitentie confundunt; item actum confitendi (qui
 recens) cum subiecto confessionis (quod antiquum) : sed quod
 in Comitibus Imperialibus ibi celebratis fuit Imperatori non sine discrimi-
 mine vitæ & fortunarum oblata. Sic appellabatur Symbolum Nice-
 num ab Urbe Nicea; Chalcedonense à Chalcedone. *Causa appellatio-*
nis est, ut possit discerni à reliquis aliis editionibus corruptis. Prævide-
 runt enim Protestantes vafriciem & nequitiam aduersariorum, &
 imprimis Calvinianorum, quod nullum non moturi sint lapidem,
 ut in aliis editionibus quædam mutentur; quod etiam paucis an-
 nis à promulgatione, nempe anno 1540. factum est. Unde *πρόσ-*
μα: Quæcumq; Confessio Augustæ non fuit exhibita, nec eum prototypo per
omnia concordat, illa Augustana dici non meretur.

Necessitate inevitabili Imperator Carolus V. adductus publi-
 co diplomate anno 1530 Comitibus Augustæ Vindeli: indicebat, ut non
 tantum de auxiliis contra Turcam hæreditarium Christiani no-
 minis & veræ Religionis hostem matura institueretur delibera-
 tio, quomodo (ut habent verba præfationis ad Carolum V.) illius fu-
 rori & conatibus durabili & perpetuo belli apparatu resisti pos-
 sit, verum etiam ut de dissensionibus in causa Religionis & fidei
 Christianæ ponderandis & componendis ageretur, ad quæ Co-
 mitia cum aliis etiam Protestantes (ut vocant) Electorem Principes
 & Ordines vocavit, mandavitq; ut, sicut alii, *Latina & Germanica*
lingua Confessionem fidei secum adferrent. Huic mandato ut corre-
 sponderent Iohannes Elector Saxonie nomine reliquorum literis,
 die Lunæ Domini: Reminiscere sequenti, Theologis Vittenbergicis injun-
 xit, ut certam & cum Sacris literis, per omnia congruentem, prout
 hæcenus in dictatibus, ditionibus, & urbibus Protestantium fu-
 erat tradita, conscriberent, fidei confessionem, eam ante Domini: Oculi
 penitus absoluerent, & sine mora Torgaviam mitterent. Jussu
 ergo & auctoritate Collegii Theologici D. Lutherus *ὁ νόμος* doctrinæ
 Christianæ septendecim articulis comprehensam conscripsit, ad cuius nor-
 mam & fundamenta Philippus cum reliquis Theologis doctrinæ
 summam justam Confessionis formam redegit.

Ut autem Electori reliquisq; constaret de firmitudine & cer-
 titudine illius; Elector tum temporis in arce Coburgensi subsi-
 stens, eo quod locus iste erat Augustæ vicinior, per celeres eam

B

Luthero

Luth. ratio.
Similia.
Causa ap-
pellationis.
πρόσμα.
Causa im-
pulsiva i.
scrip. Aug.
Confess.
Mandatum
Imperatoris
Chytr. Hist.
A. C. p. 108.
Synopsis Re-
ligionis scri-
pta à Luth.
Philipp. ad-
ornat A. C.
Sleida. l. 7.
Lutherus
ponderat
Aug. Conf.

Approbat.
A. Conf. re-
cipitur: con-
firmatur:
Impera:
offertur.
Sleida. ibid.
publice le-
gitur.

Quomodo
Aug. Conf.
fit publica
dicenda.
Socij Aug. C.
An iudicio
unius sit
concinna-
ta?

Causa im-
pulsiva 2.

Luthero perlegendam, revidendam & censendam tradidit, ut præ-
misso calculo, præcognita censura, & approbatione tanti viri,
qui ceu currus & auriga Israelis habebatur, tandem in Imperato-
ris & Procerum Augustissimum veniret conspectum. Postquam au-
tem eam gravi iudicio pensitasset, & approbasset, Protestantium
communi suffragio & iudicio recepta, subscriptionibus illustribus
firmata & confirmata demum Imperatori oblata fuit; & 25. Iunii
circiter horam tertiam pomeridianam, in palatio Cæsaris præsen-
tibus Principibus & Imperij ordinibus, clarissima voce à D. Chri-
stiano Beyero Electoris Sax. Cancellario prælecta fuit.

Est ergo liber Homologeticus iste Confessio publica, non qui-
dem omnium Ecclesiarum Germaniæ, sed, 1. Protestantium, quo-
rum autoritate primò fuit concinnata. 2. Eorum qui anno 1537. in
Conventu Smalcaldico eam receperunt, & in testimonium Articulis
Smalcaldicis subscripserunt. 3. Qui sequentibus annis una cum ex-
teris Regnis Dania & Suecia illam approbarunt & receperunt his
etiam annumerari debent. Nec porro est unius aut alterius tan-
tum iudicio & censura conscriptus, ut quidam somniarunt, sed
approbatione Principum, Ordinum Imperij, Magistratum quorun-
dam Civitatum, Theologorumq; præclarissimorum; qui omnes eam
cum Verbo DEI consentire severè sunt attestati, uti prima verba
articuli primi & historiæ satis demonstrant.

Etsi autem hæc omnia sic sese habeant, attamen Satanæ
partim dolis atque astutia, partim naturali hominum ad dissen-
tiendum facilitate, partim ingeniorum quorundam petulantia
atque ambitione, partim etiam perverso augendæ potentiæ di-
gnitatisq; ac opum studio, diris modis ipsi antea fuerunt exco-
gitati, ipsorum doctrina multis calumniis & mendaciis coram
universo orbe falsitatis & impietatis accusata, & ac si multis pa-
rasangis à doctrina Prophetarum & Apostolorum distet, & firmissimo
Scripturae Ieronimi & fundamento destituta esset, proclamata,
maximè necessarium fuit, ut aperta demonstratione publice
injuriam hanc à se propellerent, rationem fidei hoc publico scri-
pto homologetico omnibus illud inspicientibus redderent, &
doctrinam suam per omnia cum verbo DEI consentire satis abun-
dè demonstrarent.

De

De injuriis & calumniis conqueritur ipse D. Lutherus in præ-
fatione Artic. Smalcaldicis præfixa, & recitat historiam. Fuit VVitte-
berga Doctor quidam ex Gallis missus, qui nobis palam indicabat, Regi suo
certo certius persuasum esse, apud nos nullam esse Ecclesiam, nullum ma-
gistratum, nullum conjugium, sed promiscue omnes pecudum more vive-
re pro arbitrio. Videatur porro de talibus accusationibus imme-
ritis, quæ etiam post oblationem ipsis affingebant Pontificii, Slei-
danus lib. 7.

Ex his exagitationibus, scomatibus, & proclamationibus Rumor falso
iniquissimis & mendacissimis rumor processit ille virulentus & sus de Ec-
calumniosus de Protestantium Ecclesiis, ac si multarum hæresum, clesia Pro-
essent autores & propugnatores, faverent furori Anabaptistarum, testantium.
seditiones contra Imperium Rom. excitarent, Trinitatem nega-
rent, & alia perversa dogmata de Christo & Magistratibus in do-
ctrina sua proponerent; id quod manifestum est ex testimonio
Alphonsi Cancellarij Cesaris, qui durantibus adhuc Comitibus Augusta-
nis Philippo Melanchthoni retulit, quod longè aliter de ipsis fama tulerit, Testim. Al-
quam ex Confessione intellexerit. Multi nobis persuaserunt (porro di-
xit) vos negare Trinitatem, de Christo & Maria virgine impiè loqui, Sa-
cramenta corrumpere, Cœnam Domini convivij profani more admini-
strare, magistratum contemnere, libidines stabilire &c. Quæ omnia,
licet falsissima in se, & gerris ficulis vaniora, tamen non tantum
simplicioribus, verum etiam doctioribus, Principibus & Statibus
Imperii reliquis ansam calumniandi dedere, ut de Religione eos
suspectos redderent & hæreses accusarent. Ut ergo innocentia
eorum doctrinæq; cum S. Lincii congruentia, & quod post eas
contineat *ἡ ἀποτόπιση ὑγιαίνοντων λόγων*, omnibus fieret mani-
festa atq; conspicua, necessitate inevitabili cōmoti, ut hoc quoq;
scripto Homologetico sese excusent, & ab omni hærese non su-
spicionē tandem, quoad ejus fieri posset, liberent.

THEOREMA III.

Religio Lutherana est doctrina sacra, verbo DEI unice
revelata, atq; in eo solide fundata, à B. Luthero instinctu Spi-
ritus S. ex tenebris Papisticis in lucem producta, à scoriis men-
disq; repurgata, & postea Augustanâ Confess. comprehensa, ut
sit compendiaria ratio adipiscendi vitam post mortē beatam.

Definitio
Religionis
Lutheranæ.

Vox Reli-
gionis sumi-
tur duplici-
ter.

An Religio
Luth. sit à
pauca exco-
gitata?

A. C. an sit
norma veri-
tatis per se?

Triplex di-
scrimen
Script. S. &
Religionis
Lutheranae.

Aug Conf.
postponenda
Symb. Oecu.

Dicitur Religio; cuius vocis notatio datur multiplex, qua-
rum quaelibet Lutheranae Religioni optimè convenit, quas lege
Part. 2. Philoso. Sobria. S. 1. c. 1. q. 10. Boet. in tractatu de Religione p. 1. & 2.
Zanch. 4. col. 260. Alsted. Theol. Cate. p. 6. Greg. de Valen. Tom. 3. p. 167.
Disput. preced. 1. Theore. 1. Sumitur 1. pro cultu & honore divino,
Num. 19. v. 2 Esthe. 8. v. 17. c. 9. v. 27. Actor. 16. v. 5. Coloss. 2. v. 16. Iac. 1.
v. 26. Secundo pro doctrina. Cur autem dicatur Lutherana su-
pra dictum est. Non enim nata est in cerebro unius aut alterius,
nec paucorum vafritia & calliditate excogitata, sed ex Scriptu-
ris sacris excerpta, & in certam quandam formam confessionis
redacta (loquor primariò de libro isto Symbolico, in quo prima-
ria religionis Lutheranae continentur fundamenta) non ut per se
& ex se habent rationem regule & normae infallibilis veritatis, sicque
sacris literis æquiparanda. Nam David. Psal. 119. ait disertè, quod
Luccerna pedum nostrorum sit Verbum Tuum Domine &c. Et Liber. Con-
cord. in Epitom. de compen. Norma: Unica norma & regula secundum
quam omnia dogmata omnesq; Doctores estimari & iudicari oportet, nul-
la omnino est alia, quam Prophetica & Apostolica scripta Veteris & Novi
Test. Et post pauca: Reliqua vero sive Patrum sive Neotericorum scri-
pta, quocunq; veniant nomine Sacris Literis nequaquam sunt æquiparan-
da, sed universa illis ita subjicienda, ut tali ratione non recipiantur, nisi
testium loco, qui doceant, quod etiam post Apostolorum tempora, & in
quibus partibus orbis, doctrina illa Prophetarum & Apostolorum sincerior
sit conservata; & sub finem addit: Cetera autem Symbola & alia scri-
pta, non obtinent auctoritatem Iudicis: hæc enim dignitas solis Sacris Li-
teris debetur.

Ex quibus triplex potest colligi discrimen. 1. S. Script. per se
est immota & infallibilis regula veritatis; Religio Lutherana cum
aliis scriptis Symbolicis ad hanc veluti Lydium lapidem exigen-
da est & examinauda. 2. Sacra Scriptura quæ fundamentum est
veritatis, iudex est omnium controversiarum; Lutherana Religio,
ab hoc iudice constituta, isti fundamento est superstructa.
3. Scriptura Sacra per se est ἀπρόσβλητον & ἀναπόδεικτον, ἀκίβητον
& ἀβίβλητον; Religio Luth. verò ἐπιπορευτική tantum quatenus Scri-
pturæ est conformis.

Postponenda est autem Augustana Confessio Symboli tribus Oecu-
cumenicis

enim illa unanimi totius Ecclesie consensu sunt approbata, hæc paucarum tantum quarundam particularium Ecclesiarum iudicio & applausu est recepta; ratione vero certitudinis, & gradus differentie a Scripturis Sacris conveniunt.

Ratione certitudinis conveniunt.

Hæc Religio Lutherana acerrime oppugnatur a mundo, & quidem nullius rei prætextu crudelius & vehementius quam Religionis Christianæ, ita ut si Sanctæ Religionis statum consideres, aperte cognoscas, in eum nunc statum esse deductam, ut simul ac a generalibus ad specialem singulorum membrorum & capitum fidei Christianæ ἐξήγησιν processeris, innumeris illam propè pugnantium opinionum sententiarumq; dissidentium fluctibus scate deprehendas: Ne ergo simpliciores infinita litium multitudine turbentur, & alii altercando nimium scandalizentur & offendantur, tandemq; veritas planè obfussetur, sapientissimo & maturissimo consilio summaque diligentia sanæ Religionis (quam Lutheranam vocamus) nostræ capita, in hæc σωώψα omnibus cognoscenda proponuntur, ut facilimo negotio quilibet viam ac rationem credendi & salutem æternam consequendi in ea habeat, ut quoque eo melius contradicentium σοφίσματα & ἀμαρτήματα devitare queat.

Oppugnatur acerrime.

THEOREMA IV.

Articuli Augustane Confessionis sunt vel doctrinales vel ceremoniales. Doctrinales continent priores viginti & unum; ceremoniales que de abusibus agunt septem posteriores.

Inlata consideratione Mentzerus in Exegesi Aug. Conf.

Doctrinales memoriae causa in usum proprium συλλήβδων his sequentibus complexus sum versiculis.

- 1. Odit Trinitus; Peccatum; Christus Iesus;
- 2.
- 3.
- 4. Iustificat; Pastor; salvat Opus quid ait?
- 5.
- 6.
- 7. Est Ecclesia; Mixta; Lavacro pura; Synaxis;
- 8.
- 9.
- 10.
- 11. Cum Scelera agnoscit, Pœnitet atque pia.
- 12.

B 3

Uituv

15. 16.
Utitur hæc Sacramentū; missūq; Ministrū;

Ritus; Civiles res tenet ipsa pias;

17. 18. 19.
Iudicio Extremo; Arbitrium; Causam scelerumq;

20. 21.
Sola Fides prodit; Sancticolasq; simul.
Ceremoniales sequentibus inclusi versiculis.

2. 2.
Utraq; sit species; Pastori conjugiumq;

3.
Concessum semper; publica Missa simul;

4. 5.
Illicita est Confessio; Discrimenq; ciborum;

6. 7.
Vota; Potestatis mixta opus atq; Papa.

Alij aliter articulos hos juvandæ memoriæ causa proponunt. Usitatum distichon Ceremonialium hoc est.

Utraq; Conjugium, Missa, Confessio, Vota,
Discrimenq; cibi, Iuraq; Pontificum.

Doctrinales plerique absolvuntur partibus duabus, i. est ἡ-
τηκῆ 2. ἀντιἡτηκῆ. Ceremoniales vero versantur circa ἐλεγχον &
ἀνασκόπην, & recensent abusus in Ecclesiam sub Papatu inve-
ctos.

Articuli Doctrinales sunt sequentes:

1. De DEO uno & Trino. 2. de Peccato originis. 3. de Persona Christi.
4. de Iustificatione. 5. de Ministerio Ecclesie. 6. de Bonis operibus. 7. de
Ecclesia. 8. de Mixtura bonorum & malorum in Ecclesia. 9. de Baptismo.
10. de Cæna Domini. 11. de Confessione. 12. de Pœnitentia. 13. de Usu Sa-
cramentorum. 14. de Ordine Ecclesiastico. 15. de Ritibus Ecclesiasticis. 16.
de Ordine Politico. 17. de Extremo Iudicio. 18. de Libero arbitrio. 19. de
Causa peccati. 20. de Fide & bonis operibus. 21. de Cultu Sanctorum.

Ceremoniales.

1. De Utraq; specie inde Cæna. 2. Conjugio Sacerdotum. 3. de Missa.
4. de Confessione. 5. de Discrimine ciborum. 6. de Votis Monasticis. 7. de
Potestate

Potestate Ecelesiastica. Hi universi & singuli cum articulis fidei Christianæ per omnia conveniunt, quemadmodum hoc in sequenti Theoremate manifestum est.

THEOREMA V.

Religio Lutherana vera est & Apostolica; quod probatur invictis & immotis fundamentis, desumptis 1. A principiorum certitudine infallibili. 2. A consonantia dogmatum cum Scriptura sacra. 3. Cum doctrina Patrum. 4. A conscientie tranquillitate. 5. A miranda defensione, propagatione & conservatione.

Principium arguit naturam principiatum; ubi ergo est infallibile firmum & certum principium, ibi quoque de principiatum constitutione & certitudine facillimum potest fieri iudicium; ea propter cum Religionis Lutherana principium sit infallibile, certum & salutare, eam ipsam infallibilem, certam & salutarem esse concludimus.

Principium autem & fundamentum illud est Sacrosancta Scriptura, sive verbum Iehovæ, quod per Prophetas & Apostolos est locutus. 2. Pet. 1. v. 21. quod est ipsa veritas Ioh. 17. v. 17. Psal. 119. v. 160. estq; infallibile & manet in æternum 1. Reg. 17. v. 16. Esa. 40. v. 8. Matth. 24. v. 35. Rom. 1. v. 4. 2. Cor. 6. v. 7. 2. Tim. 2. v. 15. est lucerna pedum nostrorum & lumen semitis nostris. Psal. 119. v. 115. planum & perspicuum 2. Sam. 22. v. 3. Psal. 18. v. 31. certum Tit. 1. v. 9. præstat sapientiam Psal. 19. v. 8. 9. est regula vite Prov. 30. v. 5. est firmum & immobile 2. Pet. 1. v. 19. & c. Nihil enim in tota Religione Lutherana quam Augustana comprehendit confessio habetur, invenitur, creditur atque affirmatur, quod non ex Sacra Scriptura tanquam ex fontibus Israëlis saluberrimis & limpidissimis haustum & depromptum sit, & vel κατὰ τὸ πῆλόν, vel ad minimum κατὰ δόξαν in ea contineatur: eam ipsa commendat, magnificat, iudicem credendorum & fugiendorum agnoscit unicè & solitariè, ad eam omnes veluti unicam & solum infallibilem credendi normam ablegat.

Veritas hujus assertionis apertè demonstratur 1. ex collatione cum Scriptura sacra. 2. Propria Confessione & affirmatione Theologorum & aliorum Augustana Confess. addictorum, de qua in Concor. Epit.

Epito. c. 1. De compendiaris Norma &c. 3. Ex continua praxi doctorum
in Ecclesiis eorundem, de quibus plura addere opus non est.
Unde tale formamus argumentum:

Cujuscunque Religionis Principium & fundamentum est verum certum
& infallibile DEI Verbum, illa ipsa vera certa & infallibilis sit oportet.

Atqui Religionis Lutheranae Principium & fundamentum est verum,
certum & infallibile DEI Verbum.

Ergo Religio Lutherana vera certa & infallibilis sit oportet.

I I.
Consonan-
tia cum
Scrip. Sacr.
Artic. 1. de
DEO.

Consonantia & *παρανομία* dogmatum Religionis Lutheranae
cum Scriptura sacra ex singulorum articulorum consideratione,
& ex Verbi Dei probatione facillimè patescit, id quod brevissi-
mis membratim pro ratione instituti delineabo.

Articulus I. agit de DEI Essentiae unitate, & Personarum Trinitate.
Unitas Essentiae divinae probatur Deu. 6. v. 4. Esa. 44. v. 6. 1. Tim.
2. v. 5. Trinitas personarum astruitur 1. Ioh. 5. v. 7. ex baptismo Chri-
sti Matth. 3. v. 16. Marci 1. v. 10. Lucae 3. v. 21. 22. ex formula baptismi
Matth. 28. v. 19. Deus est aeternus Iob. 36. v. 26. Es. 49. v. 28. cap. 44. v. 6.
c. 63. v. 16. II. Est Spiritus & per consequens incorporeus, impar-
tibilis, Ioh. 4. v. 24. 2. Cor. 3. v. 17. III. Omnipotens Esa. 40. v. 62. Ier. 32.
v. 18. 19. Psal. 118. v. 15. 16. Psal. 136. Zach. 8. v. 6. Lu. 1. v. 37. Eph. 3. v. 20. IV.
Sapiens Ioh. 9. v. 4. c. 12. v. 13. c. 28. v. 23. & 24. 1. Reg. 8. v. 39. 2. Cor. 2. v. 10. &
11. 1. Tim. 1. v. 17. V. Bonus Es. 11. v. 1. & 2. Syr. 1. v. 1. Matth. 19. v. 17. Marc. 10. v.
18. Luc. 18. v. 19. Rom. 11. v. 36. Iac. 1. v. 17. V. Creator Gen. 1. v. 1. Psal. 33. v. 6.
Psal. 148. v. 5. Ioh. 1. v. 1. Col. 1. v. 16. Esa. 44. v. 24. cap. 45. v. 7. Actor. 4. v. 24.
c. 14. v. 14. VI. Conservator omnium rerum Ier. 10. v. 23. Sap. 14. v. 3.
Ioh. 5. v. 17. Actor. 17. v. 25. Heb. 1. v. 3.

Artic. 2. de
Peccato O-
riginis.

Artic. 3. de
CHRISTO.

Artic. II. de Peccato Originis: Quod postlapsum Adæ omnes ho-
mines naturali modo propagati nascentes habeant peccatum o-
riginis Gen. 6. v. 5. c. 8. v. 21. Sap. 2. v. 21. 22. Ier. 17. v. 8. Iob. 14. v. 4. Psal. 51. v. 7.
Rō. 5. v. 12. cap. 7. v. 13. 14. 15. 23. c. 8. v. 7. 2. Cor. 3. v. 5. Eph. 2. v. 1. & 3. Gal. 5. v. 17.

Artic. III. de Christo. Verbum Filius DEI Assumit humanam
naturam &c. Ps. 2. v. 7. Es. 11. v. 2. 3. Mich. 5. v. 2. cap. 16. v. 16. c. 22. v. 42. Marc.
8. v. 29. Luc. 9. v. 20. Ioh. 1. v. 1. & 2. c. 6. v. 69. c. 20. v. 28. Rom. 9. v. 5. 1. Ioh. 5. v. 5.
c. 4. v. 14. Vera humanitas probatur Ioh. 1. v. 14. cap. 10. v. 18. Gal. 4. v. 4.
Matth. 36. v. 38. Luc. 1. v. 32. cap. 2. v. 7. cap. 23. v. 46. Hebr. 2. v. 14. & 16.
Opus redemptionis Gen. 3. ver. 15. cap. 12. v. 3. cap. 22. ver. 24. Esa.
53. ver. 6. Marc. 9. ver. 31. cap. 9. v. 31. Luc. 2. v. 31. 35. cap. 20. ver. 41.
Ioh. 1.

1. Ioh. 1. v. 14. Act. 17. v. 28. Gal. 4. v. 4. Philip. 2. v. 7. 1. Petri 1. v. 18. 1. Ioh. 2. v. 2. Heb. 2. v. 14. cap. 16. v. 15. & alibi in N. T. Duo genera ex unione pro-
manant. I. Communicatio naturarum, Ier. 23. v. 5. cap. 33. v. 15. Matth. 26. v. 16. cap. 22. v. 40. Luc. 1. v. 32. Rom. 1. v. 3. 1. Cor. 15. v. 47. II. Communi-
catio idiomatum quorum genus Primum Luc. 1. v. 35. Act. 20. v. 28. Rom. 1. v. 3. cap. 8. v. 32. Gal. 2. v. 20. cap. 4. v. 4. I. Ioh. 1. v. 1. Secundum Iere. 23. v. 6. cap. 33. v. 16. I. Ioh. 3. v. 8. Luc. 9. v. 56. I. Tim. 2. v. 5. Tertium Matth. 11. v. 26. Ioh. 3. v. 34. cap. 5. v. 27. Eph. 1. v. 20. Dan. 7. v. 13. & 14.

Articul. IV. de Iustificatione. Docent quod homines non pos-
sint justificari coram Deo proprijs viribus, meritis aut operibus, sed gratis propter Christum per fidem &c. Rom. 3. v. 24. & 25. cap. 4. v. 5. 6. 7. cap. 11. v. 6. Gal. 2. v. 16. cap. 3. per tot. Eph. 2. v. 8. & 9. Arti: 4. de Iustificati-
one.

Articul. V. De Ministerio verbi & Sacramentorum. Ut fidem
consequamur institutum est Ministerium, docendi Evangelium &
porrigendi Sacramenta &c. Matth. 10. v. 1. c. 28. v. 19. 20. Marc. 3. v. 14. cap. 16. v. 5. Luc. 6. v. 13. cap. 24. v. 47. Ioh. 20. v. 21. Act. 1. v. 8. cap. 2. v. 3. Rom. 10. v. 14. 15. 17. 2. Cor. 5. v. 20. Eph. 4. v. 11. & 12. Arti: 5. de Ministerio.

Articul. VI. de Bonis operibus. Fides illa debet bonos fructus
parere, & oportet bona opera mandata à Deo facere, propter vo-
luntatem Dei, non ut confidamus per ea opera justificationem
coram Deo mereri &c. Matth. 7. v. 18. cap. 5. v. 17. Luc. 3. v. 8. Ioh. 13. v. 34. cap. 14. v. 23. cap. 15. v. 10. 12. 17. Rom. 6. v. 4. cap. 7. v. 6. cap. 8. v. 5. & 14. cap. 14. v. 23. 2. Cor. 9. v. 18. Gal. 5. v. 6. & 22. Eph. 2. v. 10. cap. 4. v. 22. 23. 24. I. Tim. 1. v. 5. 2. Tim. 3. v. 17. Tit. 2. v. 12. cap. 3. v. 8. 1. Thess. 4. v. 9. 1. Ioh. 3. v. 6. & 9. Iacob. 3. v. 17. Arti: 6. de Bonis operi-
bus.

Articul. VII. de Ecclesia. Docent quod una Ecclesia sit perpe-
tuo mansura Matth. 16. v. 18. cap. 28. v. 20. 1. Cor. 11. v. 26. Quid sit decla-
ratur Ps. 118. v. 5. Ioh. 10. v. 1. ad 17. v. 26. 27. 28. cap. 17. v. 21. 1. Cor. 14. v. 33. 1. Pet. 2. v. 5. Eph. 1. v. 22. cap. 4. v. 4. Arti: 7. de Ecclesia.

Articul. VIII. de Ecclesia quod sit mixta malis & bonis. In hac
vita multi hypocritæ & mali admixti sunt pijs in Ecclesia, Matth. 3. v. 12. cap. 13. v. 24. & 47. cap. 25. v. 1. 2. Tim. 2. v. 20. Quod liceat uti Sacra-
mentis quæ per malos administrantur Matth. 23. v. 2. Phil. 1. v. 18. Arti: 8. de mixtura Ecclesie.

Articul. IX. de Baptismo. Baptismus est necessarius ad salu-
tem Matth. 28. v. 19. Marc. 16. v. 16. Ioh. 3. v. 5. Rom. 6. v. 3. Oblatio gratiæ Arti: 9. de Baptismo.
per

C

per baptismum, Act. 2. v. 38. cap. 22. v. 10. Gal. 3. v. 27. 1. Pet. 3. v. 21. & dicitur
baptismus, Matth. 19. v. 13. cap. 28. v. 19. Act. 2. v. 39.

Artic: 10. de
Cœna.

Articul: X. de Cœna Domini. De Cœna docent, quod corpus
& sanguis Christi verè adsint & exhibeantur vescentibus in Cœna
&c. Matth. 26. v. 26. 27. 28. Marc. 14. v. 22. 23. 24. Luc. 22. v. 19. & 20. 1.
Cor. 10. v. 16. cap. 11. v. 23. 24. 25. 29.

Artic: 11. de
Absoluti-
one.

Articul: XI. de Absolutione. Quod absolutio privata in Eccle-
sijs sit retinenda &c. 1. Propter bonum in Ecclesia ordinem, 2.
2. Propter Ministros & 3. Auditores. Matth. 9. v. 2. 2. Sam. 12. v. 13. E-
numeratio omnium delictorum necessaria non est, quia impossi-
bilis. Ps. 19. v. 9.

Artic: 12. de
Pœnitētia.

Articul: XII. de Pœnitentia. Lapsis post baptismum continge-
re potest remissio peccatorum quocunque tempore cum conver-
tuntur. Ezech. 18. v. 27. cap. 33. v. 11. Act. 3. v. 19. Iere. 31. v. 18. Iona 3. v. 5. Act.
11. v. 21. Pœnitentia constat contritione & fide. Ps. 38. v. 9. & 10. Act. 3.
2. v. 21. Quod semel justificari possint amittere Spiritum sanctum.
Ezech. 18. v. 24. 26. Luc. 8. v. 13. Heb. 6. v. 4. seq. Quod nulli tanta perfe-
ctio in hac vita contingat, ut non possit peccare. 1. Reg. 8. v. 46. Rom.
3. v. 23. Ps. 32. v. 6. Prov. 20. v. 9. 1. Iob. 1. v. 8. Iac. 3. Quod gratis Justifice-
mur. Rom. 3. v. 24. Eph. 2. v. 8. Tit. 3. v. 4. & 5.

Artic: 13. de
Usu Sacra-
mento-
rum.

Articul: XIII. De Usu Sacramentorum. Sacramenta sunt in-
stituta, non modò ut sint notæ professionis inter homines, sed
magis ut sint signa & testimonia voluntatis Dei erga nos &c. de
circumcisione Gen. 17. Rom. 4. v. 11. de agno paschali. Exod. 12. 1. Cor. 5. Marc.
16. v. 16. Tit. 3. v. 5. Matth. 26. v. 78. 1. Iob. 5. v. 8. 1. Petr. 3. v. 21.

Artic: 14. de
Vocatione
Magistro-
rum.

Articul: XIV. de Vocatione Ministrorum. Item docent quod
nemo debeat in Ecclesia publicè docere aut Sacramenta admi-
nistrare, nisi ritè sit vocatus, Iere. 23. v. 21. cap. 27. v. 9. 14. & 15. Rom. 10. v.
15. Matth. 7. v. 15. Iohannis 3. v. 27. cap. 10. v. 8. Heb. 5. v. 4.

Artic: 15. de
Ritibus.

Articul XV. de Ritibus Ecclesiasticis. Ritus illos docet esse ser-
vandos, qui sine impietate & ordinis confusione servari possunt.
1. Cor. 14. v. 26. 40. De nullitate traditionum, Matth. 15. v. 9. Gal. 5. v. 7.
Col. 2. 16. 17. 20. 21. 22. 23. & seq.

Artic: 16. de
Magistratu

Articul XVI. De Magistratu & rebus civilibus. Quod legitimæ
ordinationes civiles sint bona opera DE I, Rom. 13. v. 1. 2. 3. Prov. 8. v. 15
Dan. 2

v.4. Exemplo Christi. Ioh. 18. v.23. Pauli jure se tuentis Act. 23. v.3. cap. 22. vilibus.
v.28. cap. 25. v.11. Jure bellare, Deut. 20. v.1. Gen. 4. Exemplo Moſis, Davidis.
Contra here 1. Theſſ. 4. v.6. Tenere proprium 1. Tim. 6. 17. Prov. 5. v. 15.
Jurare Eſa. 61. v.15. Ier. 4. v.2. cap. 12. v.16. Deut. 20. v.1. Ducere uxorem.
Gen. 2. v.24. Pſ. 128. per. tot. Matth. 19. v.4. Heb. 13. v.4.

Articul: XVII. de Extremo judicio. Quod Chriſtus apparebit in conſummatione Mundi, Matth. 25. v.31. cap. ult. v. ult. Ioh. 5. v.27. cap. 14. v.23. Act. 17. v.31. Eph. 1. v.20. 2. Theſſ. 1. v.10. Rom. 14. v.11. 2. Tim. 4. v.1. Pſ. 9. v.9. Eſa. 66. v.15. 1. Petr. 3. v.18. 19. Artic:17. de Extremo judicio.

Articul: XVIII. de Libero arbitrio. Quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam civilem Juſtitiam, Roma. 2. v. 14. cap. 10. v.3. Phil. 3. v. 46. Sed non habet vim ſine Spiritu ſancto efficiente Juſtitiae Dei. &c. 1. Cor. 2. v.14. Eph. 4. v.17. 18. 19. cap. 5. v.8. cap. 2. v.1. Matth. 13. v.13. Rom. 3. v.12. cap. 7. v.14. cap. 8. v.7. Act. 26. v. 18. Ioh. 1. v.5. Gal. 5. v.17. Gen. 6. v.5. cap. 8. v.21. Ierem. 17. v. 9. Artic:18. de Libero Arbitrio.

Articul: XIX. de Cauſa peccati. Cauſa peccati eſt voluntas malorum &c. Iacob. 1. v. 23. Rom. 5. v.12. Sap. 2. v.24. 1. Theſſ. 3. v.3. 1. Ioh. 8. v. 8. Pſ. 5. v.5. Ioh. 8. v. 44. Artic:19. de Cauſa peccati.

Articul: XX. de Fide & bonis operibus. Quod bona opera non prohibeantur in noſtris Eccleſijs, Eph. 2. v.8. Rom. 5. v.1. & 2. cap. 11. v.20. Colofſ. 1. v.23. Phil. 3. v.7. 1. Pet. 1. v.5. &c. Artic:20. de Fide & bonis operibus.

Articul: XXI. de Cultu ſanctorum. Memoria ſanctorum proponi poteſt, &c. Scriptura vero non docet invocare ſanctos, Heb. 3. v.7. 2. Cor. 5. v. 19. 1. Tim. 2. v.5. 1. Ioh. 2. v.1. & 2. Artic:21. de Cultu Sanctorum.

His ſubjicienda eſſet demonſtratio complementi *Auguſtanae Confeſſionis*, nempe *Articulorum de abuſibus*: verum cum facili negotio illi ex verbo Dei & bonis conſequentijs à quovis cognoſci poſſint, hocque nervoſiſſime ab *Adm: Rev: & Clar. Dn. D. Franzio* in diſpu. de abuſibus jam ſit factum, prolixiori demonſtratione ſuperſedeo.

Ex his ſic argumentor:

Quaecunq; Religio per omnia convenit cum Sacris Literis, illa eſt vera Religio.

Sed Lutherana Religio per omnia convenit cum ſacris literis.

C 2

Ergo

III. *Consensus Religionis Lutheranae cum doctrina Patrum per singulos Articulos esset hic demonstrandus, quod facili negotio posset fieri, inprimis cum ex illorum scriptis satis amplis testimonia huic negotio inservientia satis feliciter sint collecta à D. Chemnitio in Loci & Examine Concilij Tri. à Rev. D. Gerhardo in locis, ab Eckhardo in Compendio Theol. Patrum, & à Rahmanno in Theosophia Priscorum Patrum, adde Novum Iesuitismum Pelargi; in quibus præcipui Articuli fidei etiam ex Antiquitatis orthodoxæ puritate illustrantur. Verum ne nimis prolixus fiat hic discursus lectorem benevolum ad dicta scripta quæ in manibus omnium remittendum censeo. Patrum catalogum in secula duodecim distinctum vide in Methodo D. Gerhardi p. 281.*

An omnia dogmata Patrum recipiamus: Notandum autem est, quod omnia sine discrimine non recipiamus Patrum dogmata, siquidem & ipsi suos habere Patrum re- naves; non tamen illico susque deque ipsorum scripta habeamus, propter unum atque alterum erratum leviculum, sed potius instar apum aprico mella colligentium campo per excultos hosce venerandæ antiquitatis hortulos dispaciemur, cogitantes, & ad odorem vitæ flosculos inibi examinantes, suaveolentes in religionis nostræ decus & illustrationem excerpamus, & reliquos Chilianismum (ut Irenæi) Anabaptismum

Quid nobis sint Patres. (Cypriani) Mantanismum (Tertulliani) olentes linquamus & (bona cum ipsorum pace & fama) rejiciamus. Sint ergo Patres nobis suffragia non fundamina, fidei testes non iudices, ministri non magistri, sint explicatores non interpretes: quod ergo verum & salutare docuerunt, non quia ipsi hoc scripserunt, sed quia ex Scriptura hauserunt, recipiamus & credamus. Unde notanda cautela: *In lectione Patrum observanda est regula Pietatis ne in Deum, Charitatis ne in Patres, & Prudentiæ ne in nosmet ipsos peccemus.*

V. Tranquilla re conscientiam. Probatum porro Religionis Lutheranae puritas & veritas à tranquillitate conscientie, quam in animis tentatorum excitat. Cum enim Deus dicatur Deus omnis consolationis Rom. 15. v. 5. 2. Cor. 1. v. 3. Certò sequitur eius quoque Verbum consolationibus esse plenissimum; quod

in nostram doctrinam praescripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus: & cum Doctrina sive Religio nostra Lutherana ex hac Scriptura unice sit desumpta, in illaque unice fundata, irrefutabiliter sequitur, eam quoque vim consolandi afflictos, & tranquillandi tentatos habere. Id quod ulterius sic probatur: quoniam ὁ ΦθάλμοΦανερός hoc apparet ex remotione omnium dogmatum & doctrinarum, quæ ansam ad desperationem & consternationem hominibus suppeditant, & 2. ex positione eorum, quæ plurimum solatij afflictorum animis afferunt.

Prob. 1.

Proba. 2.

Quoad prius; illa removet articulo 1. & 21. invocationem sanctorum. Quæ enim spes est auxilij apud eos, qui ignorant nos? Esa. 64. v. 16. Dogma de meritis bonorū operum artic. 4. Quid enim promereri possunt ea quæ debita sunt Luc. 17. v. 10. De propria satisfactione art. 12. Quomodo enim is pro proprijs satisfacere potest peccatis, cuius omnes cogitationes pronæ sunt ad malum omni tempore Gen 6. v. 5. Rom. 8. v. 7. & qui destituitur gloria Dei. Rom. 3. De legis absoluta impletione, art. 3. & 4. quæ impossibilis, cum hac in vita peccatum in carne hereat. De purgatorio, art. 4. & 17. quod ignorat scriptura Sacra, tollit Christianam πληροφολίαν, & dubitationem involvit de merito Christi. De absoluta electione, & perpetua de gratia DEI dubitatione art. 4. Quomodo enim dubitans potest esse animo tranquillo? Hæc & similia dogmata falsa & erronea, quæ consternatos reddunt animos, & omnem ex illis eripiunt consolationem, à Religione nostra prorsus sunt remota.

Remotio

Artic. ad de

sperationē

ducentium

Quoad posterius. Religio nostra Lutherana tradit articulos consolationis plenissimos, quibus probè consideratis mens afflicta facilimo negotio ad se redire, & in DEI voluntate gratiosa unice acquiescere potest. Cum enim Trifolium universalitatis, 1. de Dei gratia; 2. Christi merito 3. vocatione ad regnum salutis, secum perpendit, dubium non est, quin statim animo suo suavissima conscientia oriatur tranquillitas.

Positio ar-

ticul. conso-

lantium.

Trifolium

universalis-

tatis.

Gratia Dei, quæ universalis est, & collige: Si Deus vult omnes homines salvos fieri, & gratia eius exuperat omne peccatum, & ego peccator resipiscens in eius ero gratia, illa meum quoque peccatum exuperabit, meque salvabit. Hæsitas utrum etiam *Christus* pro te satisfecerit, consule articulum de universali *Christi* merito & collige: Cum meritum *Christi* est universale includens omnes homines, eoque ipso pro omnibus satisfecit, & pro me quoque satisfecit, quia & ego homo sum. Hæsitas, num etiam sis in numero vocatorum, accede ad articulum de Vocatione, quæ universalis est, & collige: Si *Christus Matth. II.* Omnes ad se vocat qui laborant & onerati sunt, & ego quoque ero in eorum numero, quia quoque laboro & oneratus sum, & me reficiet, me suscipiet, me salvum faciet, & gloria æterna coronabit. Summa, nulla angustia vel tribulatio tanta esse potest in afflictorum animis, contra quam medela salutifera in nostra Religione non sit parata. Quæ omnia fusius explicare & stylo oratorio enucleare nostrum non est, sufficit extremis attigisse digitis; reliqua Concionatoribus prolixius tractanda commendamus. Exinde tale fluit argumentum:

Argum.

Quæcumque Religio removet ansam desperandi, & porrigit consolationes conscientias tranquillantes efficacissimas, illa est vera & divina Religio.

Religio Lutherana est talis.

Ergo est vera & divina Religio.

*Miranda
defensio &
propagatio
Rel. Luth.
Quomodo
fuerit con-
servata in
Papatu.*

Miranda defensio, propagatio & conservatio nostræ doctrinæ Lutheranae ex modo divino & admirabili facile colligitur. Non multis agam de conservatione sub medio Papatu usque ad repurgationem, cum certum sit, quod fuerit semper conservata. 1. *Ratione suæ essentia*, quia *Sacer Codex Scriptura*, in quo nostra Religio continetur, singulari Dei providentia assidue purus & ille libatus conservatus, unde consequitur, Doctrinam nostram fuisse in omnibus ijs locis simul conservatam, ubi fuit *Sacer Bibliorum codex*: porro sicut ille nunquam esse desijt, neque nostram Religionem in eo contentam defecisse concludimus. 2. *Ratione prælectionis & predicationis*. Ubicunque ergo dogmata sacra ex *Scriptura*

stram prælectam & prædicatam fuisse certum est, quippe quæ est
 illa ipsa doctrina quam tradunt dogmata Sacra. Fuit proinde
 & adhuc est in omnibus *Academijs & Ecclesijs Papisticis*, ubi Scriptu-
 ra sacra fuit & adhuc est, prælecta & prælegitur: etsi Papicolæ
 textum suis explicationibus & glossis in alienum sensum detor-
 quere conati fuere, tamen per singularem DEI providentiam ille
 mansit invariatus & illibatus. Huc facit promissio illa *Matt. 16.*
v. 18. cap. 28. v. ult. Ubi autem eius confessores & visibilis cætus fue- *Ubi fuerit*
 rint ante Lutherum sub tenebris Papisticis, nos ignoramus; ab *visibilis cæ-*
 ignoratione autem rei ad negationem eius non valet consequen- *tus ignora-*
 tia. Nullum est dubium, quin Deus etiam sub medio Papatu *mus.*
 7000. virorum, qui genua non curvaverunt coram *Baal* conser-
 vaverit. *1. Reg. 19. v. 18.* & verbum Dei sapè prælectum fructificave-
 rit, quia illud non revertitur vacuum, *Esa. 55. v. 10.* Et licet non fue-
 rit confessio *προφωρη*, tamen *ἐνδιὰθετος* fuit, quoniam per *Externus*
 horrendam persecutionem & Papæ tyrannidem externum splen- *splendor*
 dorem amisit, qui in ministerio publico, quietâ administratione *Ecclesie in*
 Sacramentorum & publicâ oraliq̃ue confessione consistit; inte- *quibus con-*
 riorem autem qui consistit in vera fide, spe incōcussa, & charitate *sistat.*
 sincera, retinuit. Fuit ergo ibi in statu *ἐλαττώσεως*, jam vero in *Internus in*
 statu *ὑπερψώσεως*. Videatur *Consulta: Catho. Adm. Reve. Dn. D. Meisne-*
ri parte. 3. p. 366. *quibus.*

Non multis agam quoque de initio reformationis planè in
 oculis hominum dubio, debili & exili, sed considerandum pro-
 pono omnibus insigne odium, quo in ipso reformationis actu
 Pontificij erga *Lutherum & Religionem nostram* flagrabant. Non *Odium Pō-*
 enim tantum monendo & dehortando, sed etiam diris, imprecati- *tif. in ipso*
 onibus & minis gravissimis *Papa, Cesar,* & reliqui *Lutherum* à pro- *actu refor-*
 posito avocare studuerunt. Quæ tamen omnia licet cum hor- *mationis.*
 renda persecutione, & præsentissimo mortis periculo erant con-
 iuncta, ipsum vi potentia & præsidio humano destitutum, deter- *Magnani-*
 rere non potuerunt. Hoc historia *Comitiorum VVormacensium* *mitas Lu-*
 anno *Christi 1521. indictorum* demonstrat, ubi *Lutherus*, vocatus, in *theri in Co-*
 trepitus apparuit, magno zelo & confidentia plusquam heroica *mi: VVor-*
 toto *macensibus.*

um admiratione & stupore, rationem fidei suæ, postulantibus, reddidit, eamque masculè defendit.

Luth. defendit se contra alios.

Cum postea anno subsequente 1522. multi Illustres & præpotentes viri scriptis eum eiusque doctrinam impugnarent, oratione quadam sese masculè defendit, & doctrinam ab ipsorum insultibus & erroribus plusquam Satanicis vindicavit. Hoc certè viribus humanis factu impossibile, quæ periculis & minis facile franguntur & à proposito seducuntur. Virtute ergo maiore nempe divina, quæ ipsi adfuit eum fuisse animatum facile colligimus.

Religionis efficacia.

Hæc virtus divina, veritate hujus Religionis nostræ animos hominum etiam Illustrum occupavit, atque Domino cooperante eos convicit, ut Religionem patriam, papisticam puta, rejicerent, ejus errores agnoscerent, & nostram amplecterentur, etiam si periculum fortunarum & vitæ sibi imminere viderent; quod non est opus hominis magnanimi, sed ipsius DEI, qui mediante Verbo virtutis corda ipsorum disposuit, Spiritu sancto illustravit, & in salutis bono confirmavit. Id quod tempore exhibitæ Augustanæ Confessionis quoque factum.

Propagatio Rel. Luthe:

Postea latius quoque propagata est & disseminata, sine vi & armis externis, aut violentis edictis, sed sola prædicatione. Sermo enim Dei vivus est, & efficax, & penetrantior quovis gladio ancipiti, ac pertingit usque ad divisionem anime simul & spiritus, compagumque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, Heb. 4. v. 12. *Arma militiæ nostræ sunt spiritualia* Eph. 6. v. 14. Non autem tantummodo in nostris terris, verum etiam in alijs longè distitis latissimè diffusa est atque propagata. Hujus doctrinæ virtutem & vim insignem etiam ipsi Papicolæ nolentes volentes confessi sunt.

Bellarmini testimonium.

Bellarminus in Præfa: super tom: primum Controver. B. 4. b. ait. Quis ignorat pestem Lutheranam in Saxonia paulò ante exortam, mox Germaniam penè totam occupasse: inde in Aquilonem & Orientem profectam, Daniam, Norvegiam, Suetiam, Gotthiam, Pannoniam, Hungariam adsumsisse, tum ad Occidentem & Meridiem pari celeritate delatam, & Galliam, Angliam, Scotiam, florentissima quondam Regna brevi tempore populatã; ad extre-

ad extremum alpes transiisse & in Italiam usque penetrasse. Hanc ipsam & hodiè Deus mirabili sanè virtute & potentia, inter media arma & furores Satanae, in nostris terris imprimis, factam tetamque conserva vit, quod certè non viribus hominum sed solus Dei, qui suorum curam gerit, unicè est adscribendum.

Ex his tribus fundamentis tale formari potest argumentum.

Quaecunq; Religio convenit cum doctrina sana Patrum, vim conscientias tranquillandi habet, contra furores Satanae & mundi mirabiliter propagata, defensa & conservata est, illa est vera Religio.

Sed haec nostra est talis.

Ergo est vera Religio.

THEOREMA VI.

Falsum est Pontificiorum commentum, qui Religionem Lutheranam, & sic Augustanam quoque Confessionem incertam fallibilem, erroneam & heresim suspectam reddere scriptis suis allaborant.

Nunquam studium maleferiatum Pseudodoctorum & impostorum defuit, quo in omnes occasiones intenti fuerunt, ut immotum illud DEI verbum, & sic quoque Religionem nostram veram & divinam, pro omni placito, blasphemis suis Strophis intorquere, invertere atq; conspurcare possint. Testantur hoc arietes pestiferi Pontificiorum, quibus Augustanam nostram Confessionem modò prælectam in Comitibus Augustanis demoliri unicè allaboraverunt, ubi præcipuos eius articulos in adornata confutatione reiecerunt, damnaverunt, & præsentibus Ordinibus Imperij suspectam reddiderunt. Quid? etiam Imperator istam confutationem ut reciperent, illique per omnia assentirentur, à Protestantibus postulavit, quod, cum sine offensione conscientiae facere postulatum non possent, recusarunt. O impium & iniquissimum postulatium! Conscripsit ergo Philippus Melancthon Apologiam, qua reddit negationis & recusationis causas, & confutationis Papisticae errores.

*Refuta. A.
Conf. Pa-
pistica.*

*Apologie
Confessio-
nis causa
& origo.*

D

tor recipere recuset, tamen eam impostores hosce in conscientia convicisse confidimus. Argumenta ergo, ista confutatione Papistica contenta, solidè refutata invenies in *Apologia Augustanae Confessionis*, quæ huc afferre propter studium brevitatis opus non est.

Aggrediar ea quæ post datam confutationem fanaticus spiritus Pontificius contra nostram Religionem effinxit.

An Religio Lutherana & A. C. sit incerta? *N.* Incertam esse nostram Confessionem Pontificij ex crebra mutatione concludunt, cum aliàs si Socij & Patroni August. Confess. de sua confessione & doctrina certi fuissent, non opus fuisset, ut toties sententiam suam mutarent. Mutationem probant ex pluribus editionibus cum prototypo non congruentibus. Quin personatus *VVolfius*, *Pezelius*, *Hospinianus* & alij affirmare non sunt veriti, mutationes istas, & cum primis *Philippi*, consensu omnium Protestantium ipsiusque *Lutheri* factam esse. Duo ergo hic notanda; 1. ipsa mutatio. 2. mutationis causa.

Mutatio A. C. duplex.

Ipsam variationem & mutationem quod attinet, ea duplex est, *Verborum* & *Rerum*. Utroque modo *Augustanam Confessionem* variatam esse affirmamus, cum adsint exemplaria hæc confirmantia.

Mutatio Verbalis.

Priorem mutationem monstrat exemplar *VVittebergense* anno 1541. excusum, ubi articuli fidei plus quadruplo sunt prolixiores. Mutationem posteriorem docet exemplar à *Philippo Melancthone* de industria mutatum & anno 1540. *VVitebergæ* excusum. Quod testatur compellatio *Electori Saxonie*, ministerio *Dn. D. Brücken* facta ad *Philippum* anno 1541. vide etiam præfationem ad lectorem, editioni repurgatæ anno 1541. *VVitebergæ* præfixam, ubi hæc verba leguntur: *Hæc confessio &c. & ita excusa est, ut multis in locis appareat de industria depravatam esse.* Neque, quod mirandum, hæc quoque

Cont: Hist. B. p. 564.

Depravatio Pontificia.

editio à Protestantibus revisa, purgata, & recens emissa, caruit depravatione pontificia, cum adhuc esset sub prælo. Nam in *Loco de Conjugio Sacerdotum* paragrapho *Hanc igitur &c.* legitur: *Et res tota posita est in arbitrio eorum qui præsunt: cum tamen legendum, uti quoque index erratorum docet: Nam iniustam legem abolere gubernatores.*

mutatiores & possunt & debent. Iyos priorem mutationem, quæ mere prior in
est verbalis, & tantum fufiorem involvit declarationem eorum, tatio nos
quæ succinctius in prototipo tractata, non rejicimus, cum in re rejicitur.
nulla inibi reperiatuſ discrepantia, quale est exemplar anno 1541.
hic editum, & sæpius citatum. Exinde autem non ſequitur muta-
tio quoque ſenſus & doctrinæ, ſiquidem à mutatione verborum
non licet ſemper argumentari ad mutationem rerum.

Posterioſerem mutationem nullo modo & ratione approbamus Mutatio
ſed planè rejicimus, & ſpuriam eſſe ſtatuumus, quia neque quo- rerum re-
ad verba, neque quoad res per omnia cum prototipo congruit; jicitur.
qualis eſt illa quæ à D. Philippo depravata & Anno Chriſti 1540. evul-
gata. Antefeſendum autem eſt omnibus alijs editionibus ex- Censuræ
emplar quod Imperatori Carolo V. 1530. anno eſt oblatum, ad cuius ditionum
normam reliquæ editiones ſunt examinandæ, & quæ in doctrinæ A. C.
ſubſtantia conveniunt aſſumendæ, aliæ vero diſſidentes ex fo-
ro Lutheranò eliminandæ ſunt.

Cauſa variationis ſicuti mutatio ipſa poteſt eſſe gemina. Varia- Cauſa va-
tionis ſive mutationis verbalis cauſa eſt fuſior & clarior explicatio riationis
articulorum breviter in prototipo tractatorum. Cum enim duplex.
Confefſio iſta non tantum in uſum doctorum ſed etiam minus eru- Cauſa mu-
ditorum fuerit conſcripta, neceſſum fuit, ut intricata minus eru- tat: verba-
ditis fuſius explicentur, varietate & claritate verborum illuſtren- li.
tur, ut faciliori negotio doctrinam veram Aug. Confefſione com-
prehenſam poſſint percipere. Deinde ut tacitè occurrere poſſit
quivis Pontificijs eam obſcuritatis arguentibus.

Mutationis rerum multæ afferuntur cauſæ, quarum quædam i- Cauſa mu-
pſis Proteſtantibus, falſo tamen, quædam D. Philippo & rectè qui- tationis re-
dem, attribuuntur. rum.

Prima cauſa, quam aſſingunt Pontificij noſtratibus eſt defe- Prima cauſa
ctus certitudinis in doctrina. Ad quod facile reſpondendum, nos ſa nobis im-
nullo modo mutationem iſtam & adulterinam Confefſionem ap- putata.
probare, & pro genuina agnoſcere, ſed primã illã & minimè cor- Retorſio.
ruptã: Aſinina ergo eſt conſuſio, quæ procedit ab invariata,
quam nos amplectimur, ad variatam quam rejicimus. Variata
in rebus arguit in doctrina defectum certitudinis, altera vero
ſummam in ea conſtantiam & certitudinem.

Retorsio. vero. eam non solum à Philippo, verum etiam consensu communi omnium Protestantium ipsiusq; Lutheri, fuisse adornatam. Verum hoc purum putumque est mendacium. Contrarium enim Historia & commentarij publici demonstrant: Elector enim Iohannes Fridricus per Cancellarium suum D. Pontanum de mutatione Philippum convenit; eumque acriter obiurgavit, & nisi Beatus Lutherus certis & gravibus de causis pro eo intercessisset, nullum fuisset dubium, quin longè acriori modo in eum animadvertisset. *Histor. relat.*

Causa intercessionis Lutheri. sub anno. 1541. p. 563. Ex intercessione autem ista non statim concludendus est Lutheri cum Philippo in hoc negotio consensus. Causam ipse D. Lutherus in literis ad Electorem eo nomine missis insinuat.

Reclamant Protestantes mutationi.

Verba hæc sunt: Zu letzt bitten wir E. C. S. G. wollen Philippo Vnd dem vnsern ja nicht zu hart schreiben/ damit er nicht abermahls sich zu Todt gräme/ denn sie haben ja die liebe Confession ihnen fürbehalten / vnd darinnen noch rein vnd fest bleiben &c. Reclamantur eidem mutationi Ordines & Principes Protestantium omnes. Attestantur stas Literæ Electoris ad Principes Protestantes missæ, in quibus eos ad Conventum Naumburgensem anno Chri. 1561. mense Decembri instituendum, vocavit. Idem Wolfgangus Princeps Anhaltinus nobis confirmat, qui lubens de novo Augustanæ Confessionis subscribere voluit, modo sit adhuc invariata. Ergo invariata approbavit, alteri subscribere tacitè recusavit. Attestantur hoc Principes Lunenburgenses Henricus & Wilhelmus fratres, quin & Respub. Noribergensium, qui omnes in conventu isto magna solennitate invariata illam sanctè retinuerunt & nullam aliam agnoscendam esse graviter decreverunt: in hunc quoque finem

Subscriptio cur iterata?

subscriptio reiterationem ubi Electores & Ordines Protestantium disertè sunt testati, se illa iteratione planè nihil novi querere, sed tantum invariata Confessionem Anno 1530. Imperatori oblatam & 1531. VVittebergæ excusam piæ concordie augenda, servanda, stabiliendaq; gratia repetere. *Histor. Aug. Confess. p. 553.*

Philippus restituit expuncta:

Hoc etiam cuilibet patet ex ipsa restitutione Philippi, qui non tantum mutata & expuncta repetere & resarcire, sed etiam publico scripto, (in colloquio Ratisponensi anno 1541. instituto) quodam

quodam, de nonnullis decem articulis adornato, verba expun-
cta iisdem literis & syllabis, prout in prototypo extabant, recen-
sere, & testimonij loco apponere coactus fuit. Vide Contin: Histori-
æ Relat. sub anno 1541. p. 566. Ad confirmationem lege præfationem
libro Concordiæ præfixam. Quod Lutherus nullo modo in fa-
ctum Philippi & crimen falsi consenserit, ex gravi objurgatione,
qua factum Philippi improbavit, patet, & in omnem æternitatem
ex scriptis eius non poterit demonstrari, quod mutationem illam
criminofam ullo modo approbaverit. Vide Hist. Au. Con. fol. 306.

Lutherus
non consen-
sit.

Alteram causam dicit VVolfius esse dogma transsubstantiationis propter
quod Confessio emendatione opus habuerit. Sed hoc est falsissi-
mum & nugatorium. Ubi enim in invariata Confessione dogma
de transsubstantiatione Papistica assertum? Articulo 10. contrari-
um docet Formula Concordiæ, in quo transsubstantiatio rejicitur,
quæ formula ad normam quoque Augustanæ Confessionis scripta est.
Id quod testantur ij qui eam concinnaverunt, qui sanctè promise-
re, se juxta Confessionem Principum Evangelicorum in omnibus articulis
sentire & docere; quod etiam ex singulorum articulorum collatio-
tione est manifestum. Ubi quoque in Lutheri scriptis & delinea-
tione Confess. August. ulla huius erroris particula invenitur?
contrarium scripta eius attestantur. Vide Histor. Relat. sub anno 1530.
ubi citatur responsio data Papicolis aus der Auslegung des ersten
Buchs Moses p. 38. Item ibi. Lege Literas ad Christianos Fribergen-
ses fol. 327. Consolatorias ad Lipsenses fol. 381. 382. Literas ad Oscha-
tenses fol. 398. plura loca vide eodem in libro p. 721. Addo & hoc
quod in illa accurata deliberatione anno Christi 1537. instituta, &
conventui Smalcaldico præmissa, deputati Doctores nihil mutan-
dum aut rejiciendum judicarunt. Luth. Tom. 6. Ienen. p. 509. Rege-
runt, quosdam mutatam Confessionem admisisse. Resp. Verum hoc
esse, idque factum, 1. quia nondum de occulta illa corruptione
Philippi constabat. 2. Illi publicè attestati sunt se eam eatenus re-
cipere, quatenus in ipsis rebus planè cum prototypo conveniat:
semper tamen invariata variatæ fuit prælata. Ex quibus omnibus
Sole meridiano clarius, est Protestantes nunquam mutationem ador-
nasse neq; in eam consensisse.

Secunda
causa nobis
imputata.
Retorsio.
Form. Con-
cordiæ cum
A. C. conve-
nit.

Regerunt
Pontificij.
Respon:

Autor mu-
tationis re-
rum.

Causa pri-
ma, dubia.

Respon.

Causa se-
cunda vera

Probatio

Respon-
sio
dura Phi-
lippi.

An Rel. Lu-
th. sit falli-
bilis?

Objectio,
Respon.

Quæ editio
mutata.

Philippum Melancthonem autorem & causam mutationis rerum
perversæ fuisse nullum amplius est dubium. Causas autem impulsi-
vas afferunt duas. 1. Quidam dicunt *Philippum* per literas cuiusdam
Principis fuisse incitatum, ut quædam mutaret, quo pluribus sub-
scribendi ansam daret, & hæc Confessio plurium suffragio & ap-
plausu muniretur. Sed qualis hæc impulsiva, quæ bona reddit
deteriora? Non facienda sunt mala ut inde eveniant bona: Neque ipsi
mutare fuit integrum, cum non sua sed *Ecclesie* esset confessio,
2. Vera causa mutationis fuit favor *Zvvinglianorum*, in quorum
gratiam & commodum antithesin ipsis directè oppositam, in do-
ctrina de Sacramentis; Et improbant secus docentes, delevit, quæ
non tantum *Anabaptisti*, in quorum gratiam certè ne literam mu-
tasset *Philippus*, sed ipsos *Zvvinglianos* quoque à confortio *Augusta-
ne Confessionis Protestantium* excludit. Hoc facile colligitur ex
responsione dubia & dura *Principi Anhaltino Georgio* data. Man-
solle ihn nur hinaus lassen/ so wolle er den Bas gar den Boden auß-
stossen. Quo totum *Palatinatum* aliasque *Regiones* atque ita innu-
meras animas, cum in ipsius responso & iudicio in controversia de
Cæna acquiescere decrevissent, miserè perdidit, & *Calvinismi virus*
ipsis instillavit uberrimè.

Fallibilem dicunt nostram Religionem *Lutheranam Pontificij*
& alij, quia Confessio cui inclusa est, sit fallibilis, possitq; certò neq;
nobis neque alijs constare, quodnā sit inter tot mutata & variata
verum & genuinum, hoc est authenticum, exemplar. Respon. In-
gens hoc est mendacium, quod vel denominatio ipsa confun-
dit, ubi *Augustana* dicitur. Ergo illud est verum & genuinum ex-
emplar, quod *Augusta Vindelicorum Imperatori Carolo quinto* in Comitijs
Anno 1530 fuit oblatum. Deinde licet, quidam mutatam admise-
rint, autoritate *Philippi* decepti, uti nuper ostensum, tamen
eam non alia ratione, quam quod putaverunt consentire cum
prototypo per omnia, acceptaverunt. Tertio: Qui non possit
certò nobis constare de vero & genuino exemplari, cum tantum
Latina editio à *Philippo* & subsequenti tempore ab alijs fuerit va-
riata; *Germanica* vero, *Gallica*, *Italica*, *Hispanica*, *Anglica*, & ex *La-
tina invariata translata* manserunt incorruptæ. Tandem ipsum
exemplar

exemplar primum, cui Protestantes subscripserunt, quodque Imperatori obtulerunt, adhuc in Archivio Imperij asservatur. Quæcunque ergo editio ratione verborum, cum prototypo congruit, illa certè fallibilis esse nequit: etiamsi semper primam reliquis anteferamus.

Erroneam esse Religionem nostram Lutheranam & hæresim suspectam pluribus Pontificij conantur demonstrare argumentis, ex quibus potiora afferam & eorum infirmitatem demonstrabo.

An Rel. Lutheran: sit erronea.

Tannerus in *Luthero*, sive parte prima *Anatomie Confessionis Augustanæ* decem argumentis ab ipso *Luthero* desumptis acriter & Satanicè contra Religionem nostram *Luthe*: pugnat, quibus eam nulla fide sed potius execratione dignam (uti loquitur in titulo libri dicti) esse, probare conatur. Quætamen partim sunt mendacia, partim calumniæ, & ex ipsius *Lutheri* vita sequenti *Theoremate* delineata, atque scriptis dextrè intellectis pleneque citatis, ea facilitate qua prolata etiam refutari & annihilari possunt, eapropter illarum exenteratione & repulsione hinc superse-
debo; accedit & hoc, quod primaria in sequentibus simul attin-
gantur.

Objecta:

Gregorius Valentinianns in *Analyse de Ecclesia* parte. 2. trimembre nobis objicit argumentum. 1. Auditores nostros nostrâ Religionem ab Ecclesia catholica abduci. 2. Nullo nos firmo argumento ad veritatem, in tanta doctrinarum varietate cognoscendam, nitî posse, nisi ad Ecclesiam redeamus: Pontificiam puta. 3. Quod perniciosissima ista opinione desperationi, à qua non longè absimus, ansam demus. &c.

Objecta. Trimembra.

Respondeo, ad I. Phrasis *Ecclesia Catholica* duplici potest sumi sensu, vel Papistico vel Christiano. sensu Christiano & proprio idè est, quod cætus hominum amplectentium veram totam & incorruptam doctrinam Prophetarum & Apostolorum, consensumq; illum fidei sartum rectumq; conservantium, & defendentium. Papistico vero est quæ per totum orbem est diffusa, extendit se ad omnes gentes & omnia regna. Hæc falsò dicitur Catholica quia deest universalitas interna, quæ principalis est, nèpe universalis convenientia doctrinæ cum *Scriptura Sacra*.

Respõ. ad I. Phra: Ecclesie Catholica duplex sensus. Christianus Papisticus. Falsitas demonstratur.

De posteriori ergo si sermo est concedimus, abduci Religio no-
stra à tali Ecclesia Catholica, quia falsa est, uti nuper ostensum,
videatur plenior informatio in Consultatione catholica Admod. Rev. Du
Præsidis part. I. Si de posteriori, negamus, & contrarium ex Confes-
sione nostra ad oculum demonstramus.

Resp. ad II.

Ad II. Respon. Purum putumque esse mendacium. Nam 1. nos
non habere certum doctrinæ genus falsum est. Quid enim nostra
Confessio, Apologia & Formula Concordia aliud, quam symbolum no-
stræ Ecclesie, & delineatio fidei nostræ & doctrinæ. 2. Non statim
illa Ecclesia est hæretica in qua schismata quædam oriuntur; alias
Ecclesia Corinthiaca quoque fuisset hæretica in qua sæpè fuerunt
fixæ. I. Cor. I. 13. Namque oportet hereses esse I. Cor. II. v. 19. 3. Quia ne-
cessitate homo ad Ecclesiam falsam, qualis est Pontificia, accede-
re cogitur? Ecce ineptias.

Resp. ad III

Ad III. Responsum est supra, & contrarium satis demonstra-
tum; purum ergo & impudens quoque est mendacium.

An Religio
nostra sit
nova? N.

Alij Pontificij dicunt: Nostram Religionem Lutheranam esse
novam à Luthero demum inventam, & proinde falsam. Stapleto: in
Relectio: Scholastica contr. I. de Ecclesia art. 2. q. 5. p. 130. Tannerus in Ana-
tomia. p. 71. Lessius in Consultatione & c. Respon. Novam esse nostram

Novum du-
pliciter di-
citur.

Religionem negamus. Nam novum aliquid dupliciter dicitur
vel ratione doctrine vel temporis. Neutro modo nostra Religio no-
va est. I. Quia per omnia, uti supra Theor. 5. ostensum, cum
Verbo DEI concordat, quod est antiquissimum, illudque nil est a-

Rel: Ponti-
ficia est
nova.

liud quam norma nostræ Religionis. Quicquid ergo cum ea con-
venit, & ex ea desumptum est, illud de antiquitate etiam ratione
doctrinæ participat. Quicquid ab ea dissentit, ut Pontificia

An à Lu-
thero con-
ficta? N.

Religio, illud novum est. II. Non demum à Luthero fuit con-
ficta & proposita, sed ea est illa ipsa doctrina quam Christus do-
cuit Apostolis, quam prædicavere Apostoli, quam eorum successo-
res, pij Doctores in aliquibus per universum orbem locis, jam inde
ab Apostolorum tempore prædicaverunt, quæque in medio Papa-
tu salva in fidelium cordibus permansit, ubi quidem pressa fuit,
sed non oppressa. Sicut eleganter & piè ait Tertulli. l. de præscript.
ad ver: heret: Incedendum est in ea regula, quam Ecclesia ab
Aposto-

Apostolis, Apostoli a CHRISTO, CHRISTUS à DEO tradi-
dit.

Si de novitate priori loquuntur Pontificij, petimus proba-
tionem; si de posteriori: *Respon.* infirmam esse argumentationem,
quæ tantum desumitur à nuda temporis antiquitate, sine respec-
tu ad convenientiam cum antiquis scriptis Prophetarum & A-
postolorum, siquidem talis antiquitas non est vera doctrinæ ve-
ræ nota, sed potest etiam competere mendaci doctrinæ Diabo-
licæ, quæ statim in *Paradiso* insonuit & ab omnibus seculis hæreti-
ci suas superstitiones & errores specioso antiquitatis titulo pal-
liare & confirmare consueverunt. Tandem aliud est *novitas ve-*
ra, quam negamus de nostra Religione, aliud est *novitas appa-*
rens, cum adversariorum obduratas & obthuratas mentes præ-
conceptasque opiniones respicimus, ex parte concedimus, cum
nolunt videre quæ sunt in aprico, unde non mirum quod reno-
vationem pro novitate habent. Hoc latius deducit & firmissimè
probat *Adm. Rev. Dn. D. Meisn. in Consulta. Catho. part. 3. art. 1.*
p. 331.

An antiquitas temp:
sit nota ve-
ra Eccle-
siae? N.
Aliud novi-
tas vera &
aliud appa-
rens.

Stapletonus citato loco conatur probare novitatem Religionis *Stapletoni*
ex nostratum confessione, quando ait p. 130. *Quum primum fieret probatio.*
missæ abolitio anno 1521. dubitante Fridrico duce Saxonie, an à tam pau-
cis id fieri deberet, responderunt Magistri Lutherani: Quod numero supe-
rentur nihil esse novi; semper inde à condito Mundo majorem hominum
partem restitisse veræ doctrinæ. Facilis autem est responsio. *Repulsio.*
Nam paucitas fidelium non tollit fidei præstantiam, neque in-
volvitur doctrinæ novitatem, quia paucitatem hanc confitetur
Christus ipse Matth. 7. v. 13. Non enim consistit doctrinæ antiquitas
& veritas in numero & multitudine amplectentium, sed in con-
stantia & fidelitate credentium. Huc respicit allegoria *Esa. c. 1. v. 8.*
& *cap. 6. v. 13.* Reliqua quæ affert leviora sunt & nullius penè mo-
menti.

III. Religionem nostram *Luthe: esse Diabolicam* mentiuntur, e-
amque *Lutherum à Diabolo accepisse.* *Tannerus in Anatomia A. C.*
Demo: 6. Serarius in Lutheri Nachtlicht per totum. Uterq; hoc probare
nititur ex propria cōfessione Lutheri. Pauca allegabo ex isto libro

An Luth:
Religio sit
Diabolica?
N.

E Diabo-

Proba. Serarij.

Respon.

Explicatio
nugatoria
Verborum
Lutheri.

Tale est illud ex cap. 12. Colloquia. der mensa. der Teuffel schläft viel mehr bey mir / denn bey mei-ner Kä-then.

Diabouco plane, ad cuius lectionem mens pia obstupescit, Serarij, nempe aus den Nachsticht Lutheri / ubi probatio theses pa: 5. desumitur ex Tom. 6. Ienen. a pag. 479. ad 480. & quidem ex his verbis Lutheri: Ich D. Mar. Luther bin einmahl zu Mitternacht aufferwacht / da fing der Teuffel mit mir in meinen Hertzgen eine Disputation an. Ex his colligit, Aus deinen eignen Mund vrtheile vnd richte ich dich du (Luthere) schalckhafftiger Knecht. Ecce qualis argumentatio pro assertione theses? Ex his certè nil aliud sequitur, quam Lutherum à Diabolo fuisse tentatum, & cum eo disputasse; quomodo autem hæc quadrant ad probationem conclusionis? Ergo Religio Lutherana à Diabolo est, quia cum eo disputavit & ab eo fuit tentatus. Contrarium potius exinde concluditur. Nam disputantes sunt dissentientes. Allegata verba explicat membratim Serarius p. 13 post. 7. demonstrationem, quæ explicatio certè mendacijs, calumnijs & nugis scætet, ac proinde non tam refutatione quam explosione digna. Quædam piè lector perpende in glossa p. 20 super verba Lutheri: Hie brach mir warlich der schweiß auß / das Hertz begunt mir zu Zittern vnd zupochen. Gloss: Erkennet vnd bekennet doch einmahl ihr lieben Lutherischen / daß das Lutherische wesen sey vom Teuffel angesponnen. Resp. Keim dich Bundtschuch. Retorqueamus collectionem. Erkennet doch vnd bekennet ein mahl ihr Papisten / daß das Papistische concludiren sey vom Teuffel angesponnen. Ratio, quia occæcati estis furore Diabólico: Num etiam discipulus toro pectore abhorret à doctrina quam appetit? absurdum. Perpende simul Papista verba Luth. p. 482. Besser kan der Teuffel lügen / denn sonst kein lügner / vnd Künstlicher weder kein Mensch verstehen kan. Hat es nur D. Luther für lügen gehalten was er ihn objicirt, Wie kan ers denn für eine wahre lehre haben angenommen. Clausulam disputationis Serarius falsarius omittit, quæ est: Tandem confirmavit me suis verbis Christus: ut iam non tremat nec palpitet, sed insultet cor meum his Papisticis argumentis. Ergo has tentati animi insultationes fortiter & heroicè superavit. Quid ad hæc Papista? quomodo tibi placet ista? Legas cum stupore reliqua dicti libri scommata & nugas: Et etiamsi in mortario omnia contuderis, tamen nihil aliud exprimes

mes

quem ad desperationem eum adigere conabatur, & aperte videbis, nihil aliud posse concludi quam tentationibus ipsum fuisse afflictum, quæ non apostatam, sed fidelem Christi servum arguunt. *Iacob. 1. v. 2. & 12. 1. Pet. 1. v. 6. 2. Ep. 2. v. 8. Heb. 2. v. 18. Syrac. c. 2. v. 1. & seq. Esa. 28. v. 19.* Consule *Hyperaspistem Lutheri Ad. Rev. Claris & Excell. D. Balduini contra maledicam Serarij Orationem Latinam.*

III. Dicunt: *Nostræ Religionis addictos falsa dogmata imponere III. An falsis adversarijs.* Resp. 1. Hoc nondum est probatum. 2. Distinguo *sa impona-* inter id quod revera est, & id quod tantum obthuratis & occæcatis *mus dogma-* ita esse apparet. Si enim sua dogmata ad normam *Sacra scri- ta adversa-* pturæ sine præconcepta opinione exigent, ipsi certe Pontificij *rijs?* errores agnoscerent suos, & cognoscerent, à nobis ipsis non fieri *Respon.* injuriam. Removeant igitur vera fide & pijs precibus velamen quod posuit Satanas super cor ipsorum, postea iudicent. 3. Non sequitur, quidam falsa dogmata imponunt adversarijs, ergo Religio eorum est suspecta. Quod enim ab uno aut altero fit (*posito quod factum sit. non autem concessio*) ex fervore & imperitia, non debet trahi in præiudicium totius Religionis. Sicut enim ex vitio artificis non statim ars aliqua alioquin bona redditur vitiosa, & mala: ita ex vitio Doctoris Religio non redditur vitiosa & suspecta.

IV. *In nostra Religione non habetur & auditur Ecclesia Catholica IV. An in per omnes ætates consentiens in Scripturis interpretandis & rebus fidei de- nostra Reli- clarandis magisterium.* Ergo Concludunt est falsa. Resp. Ecclesie audiatur magisterium circa dirimendas controversias duplici sensu potest Ecclesie Ca accipi, vel Papistico vel Lutherano & vero. Papistico potest accipi *tho: Magi-* sensu pro absolutè necessario requisito, sine quo ex Scripturis *sterium.* des sufficienter nec possit cognosci, nec controversia determina- Ecclesie ri. Vide *Stapl. Rele. Schola: de Eccle: controv. 4. q. 1. art. 1. 2. & 3.* Sensu Lu- magisterium therano potest accipi pro magisterio informationis iuxta *Scriptu-* ram sacram quæ unica norma est fidei, quod Doctores Ecclesie exer- *habet duos* cent erga imperitos & ineruditos, quorum est officium de con- *sensus.* troversijs ex Scriptura judicare, *Deut. 17. v. 8.* preciosum à vili di- *Papisticus.* scernere *1er. 15. v. 19.* imperitos erudire ad iustitiam, *Dan. 12. v. 3.* Sensu posteriori negamus magisterium tale Ecclesie à nostra Religione ab- esse,

**Iudex tri-
plex contro-
versiarum.**

ent, & ad ipsam provocamus experientiam; tenni ponentem de
Papistico non necessarium esse iudicamus: siquidem *Scriptura sa-
cra* est unicè verus & legitimus iudex controversiarum, *Psal.* 119. v.
105. *Lucerna pedum nostrorum Verbum tuum Domine* 2. *Pet.* 1. v. 19. 2. *Tim.*
3. v. 15. 16. 17. *Gal.* 1. v. 8. *Ecclesia* est ministra; quomodo ergo *Scriptu-
ra sacra* dominabitur. Iudicium proinde absolutum illi nullo
modo concessum, sed restrictum ad *Sacram scripturam*. Nam
Spiritus sanctus fert iudicium de controversijs $\pi\rho\omega\tau\omega\varsigma$, est enim ju-
dex principalis & absolutus *Heb.* 8. v. 10. *Scriptura sacra* $\kappa\alpha\upsilon\omicron\nu\iota\kappa\omega\varsigma$,
quia est iudex organicus & directivus 2. *Tim.* 3. v. 17. *Minister Ecclesie*
 $\delta\iota\alpha\kappa\omicron\nu\iota\kappa\omega\varsigma$, quia est tantum iudex ministerialis *Ier.* 15. Exinde con-
cluditur: *Magisterium Ecclesie Papisticum* in *Religione* vera nullum
esse, neque in decidendis controversijs vel minima ex parte lo-
cum habere posse.

**V. An Lut:
Reli: sit A-
postolica.**

Respon.

Exemplum

V. *Somniant Religionem Lutheranam non esse ratione originis Apo-
stolicam.* Respondeo. Quid per *Apostolicum originem* intelligant
patet ex alia objectione, qua docent, in nostra *Religione* non dari
successionem Pontificum à Petro inchoatam & per tot secula
continuatam &c. *Stapletonus Relect: Princ: fidei contr.: de Eccl: art. 2:
q. 5. prob. 10. & 11.* Volunt nempe non originem 1. respectu doctrinae
quæ ab Apostolis tradita; nec 2. respectu Ministerij; sed 3. respectu
personarum in continua successione: Quod apertè explicat *Staple-
tonus dicto loco. q. 5. art. 3. prob. 6.* dicens: *Romana Ecclesia sola est Aposto-
lica, propriè & principaliter, quia Petri sedem ex continua successione et-
iam hodie tenet.* Respon. 1. Est petitio principij: nulla quoq; est
consequentia, argumentari à continua successione personarum
ad veritatem Religionis. Potest enim ea esse communis pluri-
bus hæreticis & falsis doctoribus. *Exem. Pharisei & Scriba* longo
ordine in *Iudea* sibi invicem succedebant, & in *Cathedra Mosis* se-
debant *Matth* 23. v. 2. Ergone ipsorum doctrina erat exinde vera?
contrarium asserit *Ioh.* 6. v. 45. *cap. 10. v. 8.* 2. Etsi per omnia strictè
non possit talis successio personarum apertè in nostra *Religione*
monstrari, tamen exinde non sequitur successionem talem defe-
cisse. Nam *Ecclesia* sæpè premitur & afflictionibus ipsius facies
obscuratur. Affer ea quæ supra *Theoremate V.* propè finem dicta
sunt.

...ant de Religionis conservatione. ...
citur juxta principalem significationem, quia per omnia cum *quomodo*
Apostolorum doctrina in N. T. comprehensa concordat, & in ea *Apostolica.*
fundata est, qua ratione Pontificia talis dici nequit. Probatum
hoc superius *Theoremate V.*

VI. Pluribus solent nostram Religionem Pontificij exagitare *VI. Alia*
sermonibus, & ferire fulminibus, quæ tamen omnia vana sunt *Obje.*
ludibria, & vel millies à nostratibus profligata: qualia sunt. *De miracu-*
1. *Quod non confirmetur miraculis.* Resp. neque hodie opus est, *lis.*
cum miraculis Christi & Apostolorum satis sit confirmata. *Respon.*
2. *Quod non agnoscat primatum Petri.* Resp. Neque super Petrum *De Prima.*
sed super petram Christum ædificata est Ecclesia, cui petræ no- *Petri,*
men in Scripturis attribuitur. *Esa. 26. v. 4. Matth. 7. v. 24. Act. 4. v. 11.* *Respon.*
Rom. 9. v. 32. aliàs fundamentum Ecclesiæ Petrus abnegasset Caput *Conven: cū*
Ecclesiæ Christum, quod ridiculum & absurdum. 3. *Quod non* *Patribus.*
conveniat cum doctrina Patrum. Resp. Impudens hoc est menda- *Respon.*
cium, cum Patrum dicta intelligis ea quæ cum Verbo DEI concor- *A vita Lu-*
dant; vide supra *Theor. 5.* 4. *Quod sit* 1. profecta à *Luthero.* 2. Apo- *theri Obie-*
stata. 3. *Bibliomastige,* 4. *Pseudopropheta.* 5. *Infami.* 6. *Luxurioso.* 7. *E-*
Ebrioso. 8. *Libidinoso,* 9. *Superbo.* 10. *Maledico &c.* Tannerus in *ctio.*
Anatomia per tot. Serarius in Luthers Nechtlicht passim. Lessius in
Consulta: Respondeo breviter ad 1. falsissimum est nostram Re- *Respon:*
ligionem à *Luthero* tanquam prima origine fuisse profectam:
Consule Theor: 1. Ad reliqua *Resp. 1.* In genere. A vita doctoris ad
religionem non valet consequentia. Sicut enim non procedit
argumentatio, à bonitate vitæ ad bonitatem Religionis, cum &
hypocritæ de vitæ sanctimonia sint solliciti, ita multo minus à pra-
vitate vitæ ad falsitatem religionis. Quia & *David* fuit *Adulter*
& *homicida* 2. *Sam. 11.* non tamē exindē eius scripta & doctrina fuit
vitiosa. 2. Impudentissima sunt mendacia, uti ex *Theoremate* se-
quenti manifestum erit. Non diffitemur eum fuisse peccatorem,
sed ab atrocibus crassisque sceleribus, qualia ipsi imputant, im-
munem. Specialem refutationem singulorum habes in *Consulta:*
Catho: sive Antilegio Adm. Rev. & Excell. Dn. D. Meisneri parte 3. Rat. 5.
p. 407.

Beatus Lutherus initio monachus ad predicationem verbi ordinariè & mediatè vocatus, postea in conscientia de erroribus Pontificiorum convictus, veritatem Divinam agnovit, ad reformationem Ecclesie singulari Spiritus sancti instinctu excitatus est, scriptis suis planè divinis semel agnitam veritatem caelestem alijs explicavit, longè lateq; propagavit, & masculè defendit, in qua usq; ad extremum vite habitum constanter permansit.

Cum in memoria sempiterna futurus sit iustus ψ . 112. v. 6. etiam fama B. Lutheri contra calumnias Pontificiorum in hunc usque diem salva permansit. Quare cum hætenus sæpius mentio vitæ & Scriptorum eius facta fuerit, visum est brevem vitæ eius delineationem subjicere. Ut autem à termino nativitatis fiat exordium; natus est *Beatus noster Lutherus* Anno $\chi\epsilon\iota\varsigma\omicron\gamma\omicron\iota\alpha\varsigma$ 1483. Islebij 10. Nov. hora noctis 10. Parente $\omicron\mu\omega\nu\upsilon\mu\omega$, Matre *Margaretha*, parentibus certè honestatis & pietatis studiosissimis, qui sequenti die *Martino* sacroto filium suum per *Baptismum* Ecclesie inseruerunt: postea *Islebio* relicto *Mansfeldiam* sese contulerunt, ubi in honestis disciplinis bonisque moribus *Filium* partim privatis partim publicis laboribus informarunt, cumque bona indoles in eo præluceret, fidei *Iohannis Reimken* creditum, *Magdeburgum* ablegarunt, ubi cum vix per anni spacium commoratus esset, de feliciore & commodiori occasione ad studiorum continuationem, fuit sollicitus, quam cum putaret in *Schola* instructiore *Isenacensi* se posse adipisci, illam accessit, & per quadriennium frequentavit, ubi fundamenta artium liberalium satis feliciter posuit, quare circa annum 1503, ad *Academiam Erfurdensem* missus, suasu & hortatu amicorum & agnatorum adductus, animum studio *Iurisprudentie* addixit, ubi quoque cum laude insignia & privilegia *Magisterij* anno ætatis 20. consequutus est.

Verum cum ex instinctu divino putaret se studio *Theologico* commodius posse inservire *Ecclesie* quam *Iuridico*, consilium, etiã impro-

Nativitas Lutheri.

Educatio.

Præceptor Lutheri.

Vita Academica.

Stud. Iuris.

Prom: in Magistrũ.

Stud: Theologia.

improbantibus Parentibus & cognatis, in mundano splendore magis hærentibus, mutavit, & cum sodalis quidam eius, confosus gladio, in *Augustiniano* ordine post se reliquisset locum, ultro eum occupavit, & monasterium ingressus est. In illo totus evolvendis *Bib'ijs sacris* insudavit, & scripta *Augustini* volvit & revolvit, studio *Monachi* alicujus grandævi sælices in *Saris* fecit profectus, articulumque de *Iustificazione hominis peccatoris coram Deo* ex diligenti lectione & meditatione *Epistolarum Paulinarum* cognovit atque didicit. In hoc vitæ monasticæ genere quadriennium & quod excurrit consumsit, Accidit autem ut *Fridricus dux & Elector Saxonie* cognomento *Sapiens*, ex *Liepsiensi & Tubingensi Academia*, Anno Christi 1502. 18. Octob. *Academiam* fundaret, atque opera *Viri Excellentissimi Johannis Staupicij* institueret, qui cum insignem in *Theologia* eruditionem & profectum *Lutheri* cognosceret, anno 1508 eum *Wittebergam* ad *Professionem Theologiam* vocavit, ubi singularia Dei dona in eo sese exerebant, ita ut ob singularem spiritum & ingenij excellentiam à *D. Martino Mellerstadio Med. Profess. Publ.* & primo *Academiae Rectore* omnibus cum admiratione ad miraculum usu commendaretur. Hoc postquam *Electori Fridrico* innotuit, illiusque excellens ingenium verborumque gravitatem, vim & energiam in *Concionibus* non sine admiratione cognovit, sumptibus suis circa annum 1511. insignia & privilegia *Doctoratus* ipsi offerri curavit. Demandabatur ipsi officium publicè *Epistolas Paulinas* interpretandi, quod sereno suscepit vultu, siquidem illarum meditatione vehementer delectabatur. Orsus ergo est explicationem *Epistole ad Romanos*, in qua simul errores de bonis operibus & externa sanctimonia singulari dexteritate refellit, meritum Christi solùm pro peccatorum expiatione sufficiens esse docuit, & ex *Scriptura*, tanquam norma fidei unica, probavit.

Anno Christi 1517. *Leo X. Pontifex Romanus* *Johannem Tezelium*, *Dominicanum*, literis & diplomatibus, in quibus virtutem indulgentiarum latere docuit, per omnia regna emisit, iisque salutem æternam & omnium peccatorum expiationem pecunia eas ementibus sanctè promisit, hic *Francofurti ad Viadrum* diplomatū horum

Monachatus.

Fundatio Acad. Vittebergensis

Vocat: Lutheri ad Professionem Theol.

Primus Rector Academiae.

Lutheri Doctoratus Officium.

Tezelij emissio.

Refut: Te-
zelij indul-
gen:

Citatur
Romam.

Refutat
multas di-
sputatio-
nes.
Proscribi-
tur.

Combustio
Librorum
Lutheri.
Combustio
iuris. Pont.

horum venationem & virtutem divinam publice proclamavit, eoque dementiæ processit, ut affirmare non dubitavit, animas ex purgatorio, statim eo momento quo nummus in arcam proiectus insonare inciperet, liberari, à peccatis omnes absolvi, imò & atrocissima quæque peccata, etiam si quis *Mariam virginem* stuprasset, horum diplomatum virtute posse expiari. Hos omnes errores absurdissimos & palpabiles *Lutherus* divino planè zelo ardens concionibus suis, scriptis & inprimis *thematibus* 95. in forma disputationis contra *Tezelij* indulgentias & purgatorium *Witteberga* publicè affixis & promulgatis masculè oppugnavit, & singulari felicitate expugnavit.

Inter has disputationes *Lutherus* à *Pontifice* dicto authoritate & indultu *Electoris* Romam 1518. citatur, ut ibi rationem thematicum evulgatorum redderet. Cùm autem iter cum præsentissimo vitæ periculo esset conjunctum, effectum est atque mandatum, ut *Augusta* apud *Cardinalem Cajetanum* Papæ legatum se sisteret. A quo, cum nihil nisi revocationem doctrinæ, apologia neglecta, postularet, & vitæ pericula tentaret, ad *Pontificem*, suasu amicorum, appellavit; quod ægrè ferens *Cajetanus* hortatur *Electorem*, ut *Lutherum* vel Romæ *Pontifici* traderet, vel è finibus pelleret; quam tamen accusationem excusatione legitima *Lutherus* annihilavit.

Posthæc multas disputationes, ut *Eccij* & aliorum pro authoritate Papæ defendenda institutas solidè refutavit. Anno 1520. propter oblatum *Leoni* Papæ librum de *libertate Christiana* hæresis accusatur, damnatur, & proscribitur; qua iniuria excitatus, ut longè alacriori spiritu sedis Romanæ impietatem impugnet. Hoc ipso anno mense Novembri *Papa* duo ab *Electore* petijt, ut libros *Lutheri* comburi iuberet, eumque vel capite plecteret, vel captivum Romam mitteret. Quas petitiones *Elector* ut iniquas & iniustas rejiciendas putavit. Existi nihilominus sunt libri *Lutheri* in *Coloniensi* & *Lovaniensi Academia*, quod ubi *Lutherus* cognovit, par pari retulit, convocavit *Studiofos Wittebergenses*, & in magna præsentia doctorum virorum *Jus Pontificium*, novumque *Pontificis decretum* combussit.

Anno

sum, ad rationem fidei reddendam profectus est: paulo post. *Maij* à *Cesare* proscriptus est. Quare vitandi periculi causa *Fridricus Ele-* *ctor Lutherū* in locū quēdam secretiorē & ab hominum frequentia remotiorem deduci, ibiq; conservari curavit, in quo *Pathmo* suo varias epistolas & libros de abrogāda *Missā* privata, & dehortatorios ab indulgētiarū errore ad *Archiepiscopū Magdeburgēsem* scripsit.

am profi-
ciscitur.
Proscribi-
tur.
Pathmus.

Anno 1522. multi potentes & eximii viri scriptis *Lutherum* ejusq; doctrinam, sed irrito planē conatu, impugnaverunt. Ipse enim gravibus scriptis illa omnia retorsit, & cum *Melanchthone* paulo post *Müntzerum* à proposito nefario dehortatus est: Et cum haftenus ex *sacris literis* doctrinam de *statu Matrimoniali* satis explicasset & confortasset, ipse anno 1525. *Virginem nobilem Catharinam à Born monacham* *Monasterij* quod *Nymptsch* dicebatur, quæ ante duos annos à vita monastica per civem quendam *Torgensem Leonhard Rōppen* una cum octo suis sororibus liberata erat, in uxorem duxit, quæ ipsi presentibus honoratis personis in *ædibus Ambsdorsianis* solenniter copulata est.

Matrimo-
nium Lu-
theri.

Anno 1529. post disceptationem cum *Zwvinglio* de *Cœna* *Marpurgi Hessorum* institutam, fidei suæ plenam & claram confessionem edidit, in qua usq; ad extremum vitæ spiritum divino adjutus auxilio constanter permansit.

Confessio
Lutheri.

Purum ergo putumq; est & impudens mendacium, *Lutherum* per vitam suam in crassiorum atrocissimorumq; scelerum cœno se voluisse, eoq; multos pessimè scandalizasse. Diversissimum historiæ testantur. Affirmant Pontificii, sed contra conscientiam, ex mero odio, firmaq; probatione destituuntur; etiam si testes producant, tamen fallunt in propria causa; nullum quoq; tam impudens mendacium est, ut teste careat. *Erasmus de Luthero* l. ii. Ep. i. *Homini* vita magno omniū consensu probata.

An adeo fu-
erit impius.

De ministerio *Lutheri* quod Pontificii arrodunt, & illegitimum esse affirmare non dubitant, pauca afferam. Negant ipsi *Lutherum* fuisse a *Deo* vocatum, & ad opus reformationis legitime missum, ac proindē ministerium ejus origine divinum non esse. *Respon.* 1. Hoc nondum est probatum, neq; firmis rationibus probari poterit. 2. In *Lutheri* vocatione duo consideranda

Ministeri-
um Luth-
eri.

est supra eum anno Christi 1508. à *Staupicio* Wittebergam ad Professionem Theologicam esse vocatum, à *Magnifico Rectore Mellerstadio* studiosis & populo commendatum, & ab *Electore Fridrico* confirmatum: postea anno 1517. incepisse ex instinctu planè divino reformationem Religionis. Primum ergo quod in considerationem venit est *Vocatio ad Professionem Theologicam & Prædicationem Verbi divini*. Alterū *missio divina ad reformationem Religionis*.

Vocatio ad prædicationem Verbi.

Iuxta praxin Apostolicam.

Ad reformationem.

Utrumq; legitimo modo factum esse negant. Respondeo ergo, *Vocatio ad docendum verbum DE* fuit ordinaria & mediata. Vocatus est, ut modo dictum, ab *Electore* per *Dn. Staupicium* ad Professionem; ordinatus ad prædicationem doctrinæ *Apostolicæ & Propheticæ*; publicè renunciatus & autoritate publicè docendi donatus, cum insignia & privilegia Doctoris ipsi offerrentur. Ergo juxta praxin Apostolicam vocatus est. 1. A Pastore præmissō maturo iudicio & censura ordinatus. 2. A populo receptus. 3. A Magistratu, puta *Electore*, confirmatus. Licet autem à papicolis ea fuere peracta, non tamen vocationem tollunt vel labefactant, cum potior sit habenda ratio officii quam personæ, & doctoris vitium non arguat officium. Non quoq; factus est perjurus oppugnando doctrinam Romanam, quam tamen propagare illiq; adhærere juramento promiserat. Nam 1. hoc erat contra Deum & conscientiam. 2. auferebatur superiori, quod velit tueri doctrinam Apostolicam, cum qua Romana pugnabat. 3. Obtemperandum erat Deo magis quam hominibus.

Missio ad reformationem Ecclesiasticam ordinaria per omnia non fuit. Nam nullum est dubium, quin singulari instinctu *Spiritus sancti* per lectionem & meditationem *Verbi* studiosam & devotam, *Lucernâ* illâ *veritatis* fuerit illuminatus, & ad opus reformationis Ecclesiasticæ & repurgationis à cœno & fermento papistico excitatus. Hoc confirmat 1. Doctrinæ cum Verbo Dei per omnia consentientis prædicatio. 2. Potentissima contra Pontificios defensio. 3. Pontificiorum obstupescitio. 4. mirabilis & insperata dilatatio. 5. Felicissima propagatio, & ad nos usq; conservatio. 6. Apostolica prædictio. *Apoec. ii. v. 3. & 14. v. 6.* Vide *Apocalypsin D. Dan. Crameri citatis locis.*

Restat

Lutheri.

ficiorum impudentia mendacia tanta sint, quanta possint esse maxima, quibus eum toti orbi Christiano suspectum reddere al- laborant: ut ergo ipsorum calumniæ confundantur, succincta brevitate nugæ *Tanneri in Anato: & Serarii in Nachtlicht* cum *Sleidano & Hondorfio* conferam, qui omnes obitum *Lutheri* descripserunt. Anno Christi 1546 23. Ianuarij *Lutherus* in Patriam ad componenda quædam dissidia politica, quæ erant inter *Comites Mansfeldios* de finibus & hæreditate, vocatus in itinere ipso sub finem Ianuarij valetudine tenuiori uti cæpit, absq; tamen vitæ periculo; & cum magis magisq; vires labefactarentur morbo, & sacra Synaxin magna cum animi devotione accessit. Decimo sept: Februa. gravius laborare cæpit ex pectore. Sub cœna ejusdem diei de variis & gravibus quibusdam rebus in præsentia multorum & ipsius *Justi Jonæ Halensis* Ecclesiæ ministri disseruit: finita cœna cum pro more consueto ad preces accederet, succrescebat dolor pectoris, qui vires adeo debilitabat, ut minore quodam lectulo se recipere cogeretur, in quo una atq; altera hora placidè dormivit. Postea assurgens cubiculum intravit, genibus flexis oravit: In manus tuas commendo spiritum meum redemisti me Deus veritatis, &c. Cum horam mortis imminere animadvertet, se totum Redemptori suo credidit, ejusq; auxilium imploravit, & confessionem suam sub forma precatationis edidit, dicens: Gott mein himlischer Vater/ vnd Vater vnseres H. Erren Jesu Christi/ ein Gott alles Trosts/ ich sage dir lob vnd danck/ daß du mir deinen Sohn Jesum Christum hast offenbahret/ welchen ich hab geglaubet/ welch n ich hab bekant/ welchen ich hab geliebt vñ gelobt/ welchen der Pabst zu Rom/ vñnd der andere Gottlose Hauße verfolget vnd schmähet. Ich bitte dich mein H. Jesu Christe nimm meine arme Seele zu dir. O mein himlischer Vater ich weis eigentlich wol/ ob ich schon auß dieser Welt abscheiden vnd diesen meinen Leib muß verlassen/ daß ich doch ewiglich bey dir bleiben / vñnd mich niemand auß deinen Händen wird können reißen. *Sleid. lib. 16. f. 207.* Tandem 18. Februarij recitato *Evangelio Iohannis c. 3. Psal. 68.* & commendato spiritu in manus *Domini*, tanquam dormiturus, sine magno cruciatu placidè obdormivit *anno ætatis suæ 63.* Mandato *Electori* autem *Wittebergam* deferebatur, & præmissa concione funebri à *D.*

Lutheri
morbus.

Precatio
Lutheri.

*Mendacia
de obitu e-
jus.*

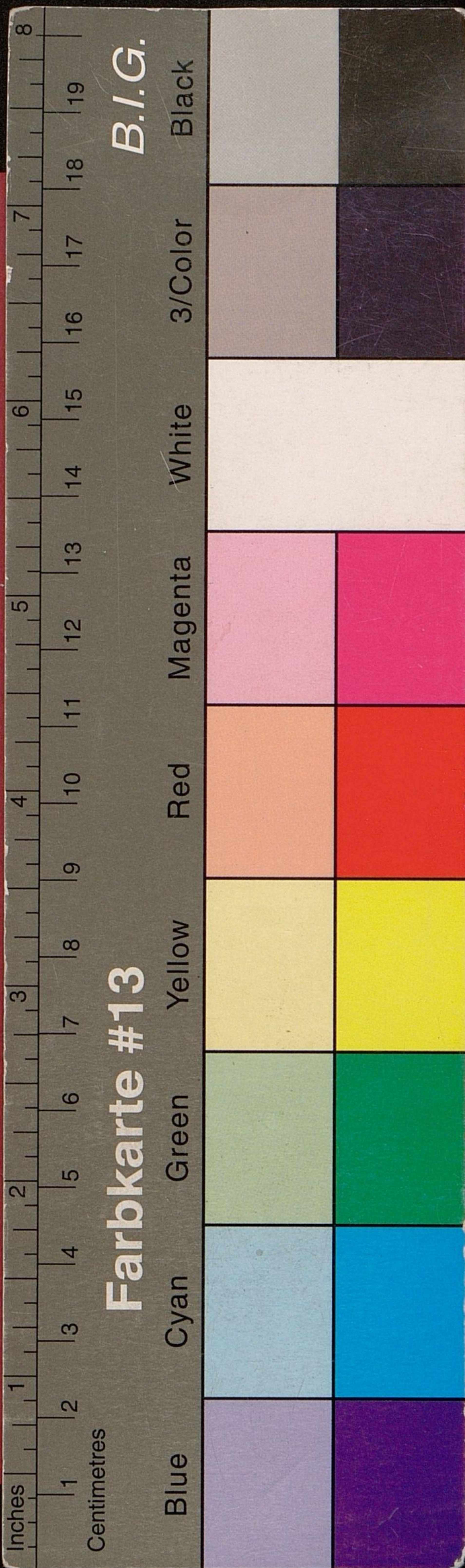
norificentissimè humatus est 23. Februarij.

Extremæ ergo impudentiæ mendacia sunt, quæ de ipso à Pon-
tificibus fuere prolata & publicè sparsa, quæ ex palpabili diversi-
tate omnibus patent. Quidam enim protulerunt, *Lutherum* ur-
gente vi morbi sese in extrema desperatione è lecti fulcro su-
spendisse. *Hondorf in Thea: Historico in 3. præ: de obi. Luthe.* Ecce au-
tem inconuenientias: *Lutherus* in vera fide & sano intellectu cum
devotissimis suspiriis & precibus decessit, quomodo ergo vi
morbi potuit ad desperationem esse adactus? *Deinde Lutherus* in
minore quodam lectulo (in einen Schubebettlein) cubavit & ex-
spiravit, quomodo è lectuli talis fulcro vix una ulna alto se su-
spendere potuit? ò ineptias. *Tertio* placidè obdormiuit, at te-
stantibus tunc temporis ipsi morienti præsentibus *D. Iusto Iona,*
M. Michaelæ Cœlico, Ioanne Aurifabro medico & aliis quam pluri-
bus. *Hondorf. citato loco:* quomodo hoc cum illa truculenta &
horrenda morte conuenit? Alii, uti narrat ipse *Serarius loco alle-*
gato pag. 44. in profunda ebrietate eum exspirasse affirmant ju-
bilantibus Diabolis. Sed quomodo hæc conueniunt? Qui destru-
xit Verbo Dei opera Diaboli, & in vera fide in finem usq; permã-
sit, ille receptus est in consortiũ Diabolorũ, lætantiũ & jubilantiũ.

Alii impudentissimum quoddam mendaciũ de morte *Lutheri*
eo adhuc vivo in *Italia* divulgauerunt, quod cum ad ipsum fuisset
delatum, ipsissima manu sua testimonii causa sequet̃ a subscripsit:
Fateor & testor hac mea manu ego Martinus Lutherus, 21. Martij figmẽ-
tum hoc iracundia & furoris plenum, de morte mea accepisse, lætaq; mente
& hilari vultu legisse, &c. Sequentia cum ipso figmento vide apud
Hondorsium citato loco, & in Contin: Historice relationis sub anno 1545.
Horrenda fingũt porro de comitibus in deductione funeris *Wit-*
tebergam. In libro illo *Serarii pag. 45. dem. 16.* multa habebis. Hæc
omnia tamen refutat testimonium eorum, qui funus secuti sunt:
quilibet ergo videt & animadvertit meras has esse calumnias In-
formantur ab eo cui seruiunt, nempe *Diabolo*, qui mendax est &
pater mendarii. Si placet, lege apud *Serarium* im *Nachtlicht ridicu-*
lum mendacium de presentia demonum & tranquillitate obessorum
tempore sepultura. p. 46. demonstratione: 19. Reliqua
nullius sunt momenti.

SOLI DEO GLORIA.

IN
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem,
DE RELIGIONE ET EJUS ARTICULIS
Generatim consideratis

DISPUTATIO III.

De

RELIGIONE
LUTHERANA, QUAM

COMPREHENDIT.

AUGUSTANA CONFESSIO

ET

FORMULA CONCORDIÆ

Deo Optimo Maximo feliciter adspirante,

SUB

PRÆSIDIO

BALTHASARIS MEISNERI

S. S. Th. D. & Profels. publ.

Censuræ & ventilationi exhibita, à

M. EVSEBIO BOHEMO CYCNEA-

Misn. Seren. Electoris Sax. Alumno.

Ad diem 17. Augusti horis pomeridianis,

in Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,

Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,

ANNO M DC XXV.